RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 43.

Onsdagen den 1 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 6 a, 5 b och 67.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående visst anstånd för Karlshamns spritförädlingsaktiebolag med erläggande af tullafgift för det i bolagets fabrik inneliggande bränvin; och

angående uteslutande ur riksstaten för år 1890 af det för Hennes Kongl. Höghet prinsessan Eugenie anvisade anslag m. m.

Dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 8, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 riksdagsordningen; och

n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändringar i riksdagsordningens föreskrifter i fråga om riksdagsmannaval.

§ 4.

Angående ändring af 16 § riksdags-ordningen.

I ordningen förekom härnäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, angående ändring af § 16 riksdagsordningen.

Utskottet hemstälde i detta utlåtande, att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)	(Föreslagen lydelse:)
§ 16.	
Valen förrättas — — — — — — — — — tal af tusen.	Valen förrättas — — — — — — — — — tal af tusen.
I de valkretsar — — — — — — folkmängden eger.	I de valkretsar — — — — — — — — folkmängden eger.
Kommuner som hafva — — — — — — — folkmängen eger.	Kommuner som hafva — — — — — — — folkmängden eger.
I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; *och om å, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmägtige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.*	I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; *och skall, der magistrat ej finnes, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.* *Stad, som eger välja flere än fem riksdagsmän, skall af Konungen, på magistratens förslag och efter stadsfullmägtiges hörande, indelas i särskilda valkretsar, med iakttagande deraf att riksdagsmännens antal icke må för någon valkrets öfverstiga fem; egande jemväl sådan stad, som är berättigad utse minst två, högst fem riksdagsmän, att på särskild framställning varda i lika ordning indelad i valkretsar.*

I fråga härom anförde:

Herr Essén: Herr talman! Vid konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtande finnas fogade två reservationer, af hvilka den ena

är afgifven af en ledamot i utskottet, från Första Kammaren, herr Unger. Denna reservation är mycket kort, och jag måste anhålla att få uppläsa den samma. Herr Unger har anfört:

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

»Att, enär det, enligt gällande grundlag, stode rikets större städer fritt att, på sätt som för Stockholms stad ock redan egt rum, vidtaga åtgärder för indelning i valkretsar,

enär antagligt vore att denna rättighet, i den mån olägenheterna af listval i stor utsträckning blefve kända och erkända, komme att äfven af öfriga städer begagnas, hvarigenom på frivillighetens väg uppnåddes samma mål, som utskottet nu velat med sitt ifrågavarande förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen framtvinga,

och enär listval äfven enligt utskottets förslag skulle, ehuru med någon inskränkning, qvarstå, kunde han icke dela utskottets åsigt om nyttan och nödvändigheten af den föreslagna grundlagsförändringen, utan ansåge, att utskottet hellre bort, för ändamål att söka undanrödja de hufvudsakligaste olägenheterna af listval, inlåta sig på de inom utskottet ifrågasatta förändringar af § 25 i riksdagsordningen.»

För min del får jag bekänna, att jag i allo delar den mening, som af herr Unger sålunda blifvit uttryckt. Jag kunde alltså inskränka mig till att endast åberopa den, men jag skall emellertid be att få tillägga ett par ord.

Konstitutionsutskottet har, såsom vi alla veta, sin, om jag så må säga, instruktion uti 38 § riksdagsordningen. Det heter der i första momentet, såsom vi också alla veta, att »konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa». Jag får tillkännagifva, att jag icke kan inse, huru utskottet kunnat komma till den uppfattning, att ifrågavarande reform är »högst nödig eller nyttig». Denna min mening synes också delas af utskottets ordförande, herr Bergius, som äfven reserverat sig emot utskottets betänkande, och jag skulle hafva varit mycket glad om jag hade fått räkna konstitutionsutskottets ärade vice ordförande på samma sida. Jag kan verkligen icke förstå, hvad det skall tjena till, att beröfva de större städerna den frihet de nu hafva att i ifrågavarande hänseende kunna följa hvar och en det tillvägagående som han finner för sig mest passande och lämpligt. Hvarför skall man tvinga in städerna i detta afseende i en tvångströja, som verkligen, mine herrar, kan komma att visa helt andra än de väntade följderna på många ställen?

Medan jag nu har ordet, skall jag be att också få fästa uppmärksamheten på en redaktionsförändring, som konstitutionsutskottet föreslagit med afseende på förevarande § i riksdagsordningen. Utskottet säger i sin motivering härom:

»I sammanhang med dessa förslag till ändringar af § 16 riksdagsordningen ansåg utskottet lämpligt, att en sådan redaktionsförändring af fjerde momentet i sagda paragraf vidtoges, att hvad nämnda moment innehölle om valförrättare i stad, der magistrat ej funnes, fördes tillsammans med motsvarande bestämmelser angående stad, som hade magistrat, samt att föreskrifterna om valkretsindelning förenades i ett särskildt moment.»

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Ja, utskottet har nu gjort ett försök till redaktionsförändring. Ett försök från detta håll måste naturligtvis upptagas med all respekt, men jag må säga, att i detta fall försöket föga lyckats. Om herrarne se efter huru det står i förslaget, så heter det der: »I stad som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och skall, der magistrat ej finnes, den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande».

Nu kan det naturligtvis icke falla mig in att säga, att jag icke förstår meningen härmed eller att icke utskottet mycket väl vet, hvad det har skrifvit. Men det fordras ändå litet eftertanke, innan man rigtigt kommer på det klara med hvad meningen är, och en mera oeftertänksam läsare skall alltid hänföra uttrycket »sådan stad» till »stad som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän», och att sådana städer äro försedda med magistrat, veta vi allesammans. När man skall ändra grundlagarne, så bör man väl iakttaga all aktsamhet och varsamhet jemväl i formelt hänseende, så att icke man försämrar hvad man ville förbättra. Jag kan icke begripa, hvarför icke stadgandet, huru förfaras skall i stad, der magistrat ej finnes, skall kunna få stå efteråt såsom i §:ens nu varande lydelse. Det är väl mycket enklare och naturligare att först tala om det allmänna förhållandet och sedan om undantagsförhållandet, som så sällan inträffar, nemligen huru förhållas skall med afseende på val för stad, der magistrat ej finnes. Jag är fullt öfvertygad, att om herrarne antaga detta förslag sådant det nu föreligger, så skall ensamt det antydda felet i redaktionen vara tillräckligt att förhindra förslagets vidare framgång.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr *Nydahl* instämde med herr Essén.

Herr Danielson: Ja, äfven jag skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan, men gör det icke af precist samma skäl som den föregående talaren, ty jag tror visserligen, att den tid snart skall komma, då man kan vara berättigad att vidtaga den föreslagna förändringen, men anser likväl, att man nu icke bör besluta derom, sedan Riksdagen förkastat väckt förslag om ändring i 13 § riksdagsordningen. Vi se också, att utskottet på sidan 12 i betänkandet yttrat, att det nu föreliggande förslaget förut varit framfördt endast i samband med förslag till ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen. I likhet med utskottet tror jag äfven, att det förevarande förslaget bör ses i samband med ändring af sagda paragrafer och således icke bör genomföras förr, än vi fått se, huru med dem kommer att gestalta sig, om vi antaga förslaget nu eller vänta dermed till nästkommande år, gör ju detsamma, ty förrän vid nästa val kan ändå icke beslutet träda i tillämpning. Frågan kan derför hållas öppen, så att man får se huru det kommer att gå med de andra tvenne paragraferna.

Detta i korthet de skäl, som gör, att jag yrkar afslag å betänkandet, och anser, att man nu icke bör taga befattning dermed.

Häruti instämde herrar *Göransson, Ersson* i Vestlandaholm och *Andersson* i Hasselbol.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Andrén yttrade: I hufvudsak ber jag få instämma med min kamrat på göteborgsbänken och vill endast tillägga några ord. Om den föreslagna ändringen af paragrafen går igenom, har den endast praktisk tillämpning i Stockholm och Göteborg. I Stockholm hafva stadsfullmägtige redan begärt att få staden indelad i valkretsar, hvilken framställning nu hvilar hos Kongl. Maj:t, och det är väl icke anledning att antaga annat än att den bifalles. Men hvad är då meningen med det föreliggande förslaget, om icke att få samma bestämmelser införda äfven för Göteborg. Om nu gällande bestämmelser tillåta Göteborg att, om det så önskar, blifva indeladt i valkretsar, så begriper jag icke, hvarför konstitutionsutskottet skall vara så intresseradt af att skaffa oss denna ändring på halsen. Om någon möjligen skulle antaga, att med genomförandet af denna förändring det nya systemet eller »Sverige åt svenskarne» skulle beredas utsigt att för Göteborg få in representanter i denna kammare, så har han misstagit sig grundligt. Ty det skall nog icke heller lyckas på detta sätt. Vi anhålla således att blifva befriade från en sådan förändring, som vi icke begärt, och derför vill jag också helt enkelt begära afslag å utskottets förslag. Jag tror liksom reservanterna från Första Kammaren, att konstitutionsutskottet gjort mera nytta, om det beaktat herr von Ehrenheims motion och på den grund framlagdt något praktiskt förslag, hvarigenom några större valskandaler blefve hindrade. Men när det icke gjort detta, tycker jag, att en sådan struntreform som den nu ifrågasatta heller icke bör vinna kammarens bifall.

Herr Nilson från Lidköping: Det är ett glädjande tecken, som bådar godt för framtiden, att innevarande års konstitutionsutskott, i olikhet med flere af sina närmaste föregångare, begagnat sig af sin grundlagsenliga rätt att af eget initiativ utarbeta och för Riksdagens kamrar framlägga förslag till sådana grundlagsändringar, som kunna vara högst nödiga och nyttiga. Af de män, som erhållit förtroendet att insättas i konstitutionsutskottet har man alltid att vänta den större insigt, som kräfves för utarbetande och redigerande af förslag till ändringar uti vigtiga grundlagsparagrafer, då deremot de motioner som i dylika frågor väckas af enskilde riksdagsmän ofta äro dels omogna och dels i formelt hänseende så beskaffade, att deras antagande derigenom omöjliggöres.

Önskligt vore dock, om konstitutionsutskottet, då det företager sig dylikt arbete, ville företrädesvis egna sin uppmärksamhet åt de grundlagsparagrafer, beträffande hvilka en mera allmän opinion uttalat önskan och behofvet af ändrade bestämmelser. Jag vill i sådant hänseende icke vid detta tillfälle nämna den 14, men deremot särskildt framhålla den 25 § riksdagsordningen. Det är kändt till hvilka valtrakasserier och till hvilket allmänt missnöje i hela landet denna § gifvit anledning. Motioner om ändring i densamma hafva ock varit väckta både vid denna och ett par föregående riksdagar

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

ehuru de förkastats så väl af utskottet som af kamrarne. Hafva också dessa motioner icke varit af beskaffenhet att utan förändring kunna antagas, hade ju konstitutionsutskottet kunnat utarbeta och framlägga ett eget förslag. Men i stället för att befatta sig med denna §, i fråga om hvilken ett allmänt missnöje finnes inom landet, har utskottet gjort sig mödan att föreslå en ändring af denna 16 §, rörande hvilken man icke känner till någon större eller mera allmän missbelåtenhet. Något behof af denna förändring förefinnes icke heller. Uti stad, der flere riksdagsmän skola väljas, är det redan nu tillåtet att indela staden i valkretsar, om så önskas. Den ifrågasatta grundlagsändringen skulle dessutom för närvarande icke heller få någon praktisk betydelse för någon annan stad än Göteborg.

Jag anser sålunda, att denna grundlagsändring är icke brådskande, icke nödig och, jag tillägger, icke heller nyttig. Af dessa skäl och då förslaget dessutom med nuvarande formulering svårligen lär kunna antagas, ber jag få yrka afslag å utskottets betänkande.

Herr Beskow: Jag begärde ordet i första rummet för att uttala min tillfredsställelse med det förslag, som konstitutionsutskottet här afgifvit och som synes mig vara ganska vigtigt, eller att frågan om listval eller icke listval i de större städerna närmare bestämmes. Det är visserligen sant, att städerna redan hafva rättighet att blifva indelade i valkretsar och i Stockholm har också ett förslag i det afseendet blifvit väckt, hvilket troligen äfven blir bifallet. Men då jag nu hört två aktade representanter från Göteborg undanbedja sig, att denna lagförändring komme till stånd, så tillstår jag, att jag är mycket tveksam, huru vida jag skall yrka bifall till utskottets förslag eller icke i synnerhet som två föregående talare sagt, såsom sanningen är, att vi icke förlora på att vänta ett år eller så.

Jag begärde ordet äfven för att inlägga en gensaga mot hvad utskottet anfört på sidan 12, der det heter:

Genom upplösande af de stora sammanhängande valen i de folkrikaste städerna i flera mindre skulle, enligt hvad utskottet förmenar, de hufvudsakligaste anmärkta olägenheterna af nu gällande bestämmelser om riksdagsmannaval, öfver hvilka på senare tider från några håll klagomål försports, blifva undanröjda.

Jag vill då först och främst der göra en redaktionsförändring och i stället för orden »från *några* håll» säga: »från *många* håll». Jag vill sedan visserligen gå in på, att en och annan af de hufvudsakligaste olägenheterna skulle blifva undanröjda genom dessa städers lagbestämda indelning i valkretsar, men det finnes åtskilliga olägenheter qvar, som utskottet icke tagit i närmare betraktande, ehuru utskottet berört desamma. Jag vill nämna ett exempel. Vid ett riksdagsmannaval finnas två partier, som hvardera uppställa sin kandidat, men en af valmännen säger: »jag frågar icke efter det ena eller andra partiet» och röstar på en tredje person. Derefter sker valet, och det starkaste partiet får igenom sin kandidat, då göres af det slagna partiet alla möjliga försök att få bort den valde. Sedan detta lyckats och det andra partiets kandidat förklarats vald, försöker

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

man att få bort äfven denne, och så börjar striden på nytt. Lyckas äfven detta, så blir den, som fått endast en röst, förklarad för valkretsens representant. Jag undrar om det är lämpligt, att grundlagen är så beskaffad, att dylikt *kan* ske. Jag vill illustrera hvad jag här nämnt genom att påminna om valet af herr Tufve Tufvesson i Lur, och huru alla valmännen dervid blefve lurade. Han blef ju riksdagsman på en enda röst. Jag var närvarande vid detta sammanträde under majriksdagen 1886, då ledamöterne uppropades, och jag, liksom många af herrarne, minnes nogsamt, hurusom ett sorl af löje gick igenom kammaren, då herr Tufvesson uppropades och genom sitt »ja» gaf tillkänna »här är jag». Man bör icke hafva en grundlag, som kan på detta sätt förlöjligas. Och jag begärde ordet egentligen för att få lägga utskottet på hjertat att åtskilliga af de hufvudsakligaste anmärkta olägenheterna af nu gällande bestämmelser om riksdagsmannaval ännu qvarstå och vänta på att blifva undanröjda. Herr talman, jag gör intet yrkande.

Herr Thestrup: Jag är till väsentlig del förekommen af de två första talarne, som yttrat sig i frågan. Den näst föregående talaren yttrade, att han fann sig särdeles tillfredsställd deröfver, att konstitutionsutskottet föreslagit ändring i förevarande grundlagsbestämmelse. Jag får dock säga, att jag för min del skulle varit utskottet ännu mera tacksam, om det föreslagit ändring i ett par andra af de grundlagsfrågor, som det haft till behandling vid denna riksdag. Hvad föreliggande fråga beträffar, innehåller ju redan 4 mom. 16 § uti nu gällande riksdagsordning den bestämmelse, att i stad, der flera riksdagsmän skola utses, må staden, på sätt om val till stadsfullmägtige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. Så har ju också egt rum i den största af de kommuner, som här kommer i fråga, nemligen Stockholm, och det är endast ännu en af städerna, som skulle beröras af den föreslagna lagförändringen, nemligen Göteborg, ehuru det visserligen icke dröjer längre, innan äfven Malmö kommer att inträda i samma kategori. Att nu vidtaga denna grundlagsförändring, som endast kommer att afse två städer, synes mig icke vara välbetänkt, och det är icke heller af behofvet påkalladt. Hvad angår utskottets förslag beträffande sådana städer, som ega utse minst två, högst fem riksdagsmän, anser jag någon grundlagsförändring i det af utskottet angifna syfte ännu mindre vara behöflig. Jag delar i allo den uppfattning, som herr Unger i sin reservation angifvit, att det hvarken är nyttigt eller nödigt att vidtaga en sådan förändring, och jag yrkar också derför afslag å utskottets förslag.

Herr Rydin: Man har till en början anmärkt deremot, att konstitutionsutskottet tagit initiativet till den nu föreslagna grundlagsförändringen. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att konstitutionsutskottet vid senaste riksdag i sammanhang med frågan om begränsning af riksdagsmännens antal framstälde detta förslag, om de större städernas indelande i valkretsar. Det var derför naturligt, att, sedan den förra frågan blifvit afgjord, den senare också skulle blifva föremål för kammarens öfverläggning, enär dessa båda

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

frågor stå i så omedelbart sammanhang med hvarandra, att den ena icke kan lösas utan den andra. Utskottet har derför framlagt detta förslag.

Hvad nu detta förslag angår, får jag säga, att jag biträdt utskottets förslag derför, att jag anser den frågan mycket vigtig, att begränsa det antal ledamöter som på grund af listval får väljas, samt att i grundlagen införa enhet och konseqvens, så att det icke må bero på städernas eget godtfinnande utan på grundlagens tydliga bestämmelse, huru långt grundsatsen om listval skall sträcka sig eller huru stort antal riksdagsmän kan väljas i en valkrets, i synnerhet som, med undantag af de större städerna, vid val af ledamöter till Andra Kammaren en annan princip gäller, nemligen att hvarje valkrets väljer en riksdagsman. Just derför har man ansett sig böra göra denna bestämmelse obligatorisk. Hvarför man *nu* framlagt detta förslag utan att fästa afseende vid de betänkligheter, som af herr Unger framstälts, är att man ansett tidpunkten derför lämplig just nu. Ty frågan om Stockholms stads indelning i valkretsar kan nu anses afgjord och man kan derför, om detta Kongl. Maj:ts förslag blir hvilande, vid det definitiva afgörandet se huru saken gestaltat sig och då lättare bedöma huru vida nuvarande listval fortfarande bör ega rum eller de större städerna böra indelas i valkretsar. Dessa äro skälen, hvarför utskottet framkommit med detta förslag; sedan må det bero på kammaren att afgöra om förslaget är af den vigt, att den deråt bör egna uppmärksamhet eller icke, enär förslaget, såsom en talare redan sagt, berör endast en stad, förutom Stockholm, nemligen Göteborg.

Man har också anmärkt mot utskottet, att det icke framkommit med några andra förslag. Ja, detta är derför, att det finnes så många olika meningar om, hvilka förslag böra framläggas af konstitutionsutskottet, och man icke haft någon ledning i detta fall af de åsigter, som hysas inom kammaren, icke ens af någon motion om huruledes de så mycket omtalade och för svenska folket så obehagliga bristerna i 25 § riksdagsordningen skulle kunna afhjelpas. Att konstitutionsutskottet icke kan framlägga något förslag, då meningarne derom äro mycket delade, torde vara lätt begripligt. Vid sistlidne riksdag väcktes åtskilliga förslag i denna rigtning, men icke något af dem kunde vinna gehör hos pluraliteten inom konstitutionsutskottet.

Hvad beträffar det exempel, som nu och alltid anförts, som skäl för den förändring man önskar, vill jag fråga, om de påvisade oegentligheterna äro grundlagens fel eller icke snarare valmännens, hvilka icke taga reda på ens så mycket som om den kandidat, som uppsättes, är behörig att väljas eller icke. Beträffande det val, som i exemplet åsyftas, är det bekant, att en person blef vald, som icke var valbar. Men att ändra lagen blott derför, att valmännen icke skaffat sig erforderliga upplysningar om den persons valbarhet, på hvilken de välja, anser jag vanskligt.

Hvad deremot redaktionsfelet beträffar, så får jag säga, att samma anmärkning, som framstälts emot konstitutionsutskottets förslag, kan göras emot den nuvarande lydelsen af riksdagsordningen.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Ordet »sådan stad» skulle kunna hänföras lika väl till stad, som eger att välja en eller flere riksdagsmän, således sådan stad der magistrat finnes. Men jag ber att få framhålla, att då man ändrar grundlagen och då detta icke sker genom särskilda lagar, utan genom att man inför särskilda bestämmelser i de lagparagrafer, som redan finnas, blir det ofta ganska fula redaktioner. Det är i det fallet ej så lätt att finna just den vackraste redaktionen. Vid flere tillfällen har jag funnit, att den eller den redaktionen icke varit fullt tillfredsställande, utan att man borde få en bättre formulering. Men då man framkommit med ett nytt förslag, har en annan sagt: »Nej det der låter icke heller bra». Hufvudfrågan blir derför den: »Är detta fullt tydligt?» Och då jag funnit att så varit fallet, har jag icke ansett något försök till ändring böra göras i syfte att få redaktionen estetiskt vacker.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag få yrka bifall till det framlagda förslaget.

Herr Widström: En talare på ölandsbänken har erinrat derom, att detta förslag vid förra riksdagen var framstält i samband med förslag till ändring i §§ 6 och 13 riksdagsordningen, och att man ej borde företaga den ena ändringen annat än i sammanhang med den andra. Men jag hemställer likväl, om denna omständighet kan vara ett skäl till att gå förbi det nu framlagda förslaget. Det finnes icke något hinder för att vidtaga denna förändring oberoende af de ändringar, som kunna ske i §§ 6 och 13. Och onekligen skulle de olägenheter, som äro förenade med valen i de större städerna, der flere väljas »i klump» genom listval, kunna till mycket stor del förekommas genom dessa städers indelning i mindre kretsar. Och de förmåner man genom en sådan förändring skulle vinna, kunna mycket väl tillgodogöras under nuvarande förhållanden, hvaraf följer att den föreslagna förändringen synes mig böra blifva föremål för allvarligt öfvervägande. Af de föregående talarne har icke förnekats — hvilket ej heller lär kunna förnekas — att ju genom att dela de stora städerna i mindre valkretsar de omnämnda olägenheterna skulle blifva till högst väsentlig grad reducerade. Och det är detta, som utskottet ansett högst nödigt och nyttigt.

Några talare hafva här erinrat om hvad som står i herr Ungers reservation, att man hellre borde rigta sin uppmärksamhet på förändringar i 25 § riksdagsordningen. Men jag ber få framhålla, att kammaren nyss utan ett ords diskussion godkänt utskottets två föregående betänkanden, hvari det förklarat sig icke kunna tillstyrka väckta förslag till ändring i det syfte, som afses i nämnda §. Utskottets åtgärd i det fallet har således blifvit fullkomligt sanktionerad af kammaren. Jag förstår då icke, huru man i denna nu uppkomna diskussion kan tala om, att man borde göra ändringar i 25 §. En talare har visserligen nu vid behandlingen af denna fråga tagit sig anledning att tala om oegentligheter, som han förmenat borde afhjelpas. Men detta hör uppenbarligen icke till den sak, hvarom nu är fråga.

I afseende på redaktionen har redan af utskottets vice ordförande

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

erinrats, att den nuvarande § är i det afseende, som nu blifvit anmärkt, icke egentligen tydligare eller bättre. I utskottets motivering synes tydligt hvarför utskottet sammanfört de förut varande första och tredje punkterna i sista momentet af denna §. Det är således ej någon ändring, endast en omflyttning af dessa båda punkter. Och detta har skett derför, att utskottet ansett lämpligast, att bestämmelserna om de större städernas indelning i valkretsar komme i ett särskildt moment, icke såsom bihang till första punkten af det nuvarande momentet. Man ansåg nemligen att denna sak vore så pass vigtig, att den borde stå i ett särskildt moment, och att detta moment bäst borde stå sist, icke inskjutet emellan de båda andra punkterna.

Man har här sagt, att denna fråga skulle vara af så oväsentlig betydelse, emedan den rörde endast de två största städerna. Men det är ju valen i hufvudstaden, som gifvit anledning till de olägenheter utskottet tror skulle kunna till stor del förekommas just genom detta förslag. Det är dessutom icke blott Stockholm och Göteborg, det här är fråga om. Ty innan ännu den förändring, som nu blifvit föreslagen, skulle kunna komma att tillämpas, torde Malmö redan hafva erhållit så stort invånareantal, att denna stad komme att höra till samma kategori. Det blir således icke två, utan tre städer.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det är en väsentlig skilnad, om det är kommunalmyndigheterna medgifvet att besluta om den ifrågasatta valkretsindelningen, eller om det finnes ett bestämdt stadgande derom i grundlagen. Ty om man beslutar en sådan indelning det ena året, kan man, såsom förhållandena nu äro, ett annat år, när som helst, upphäfva den samma, hvilket föranleder en ostadighet och obestämdhet i afseende på sättet att välja representanter i de större städerna, som icke lär kunna anses helsosam. Derför är det af vigt, att ordning och stadga i detta häseende åstadkommas, och att sjelfva indelningen blir beroende af Konungens pröfning och icke kan när som helst af kommunalmyndigheterna förändras. Det är i synnerhet detta skäl, som jag tror vara af mycket väsentlig betydelse.

För min del ber jag på dessa grunder få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: För min del skall jag be att på det ifrigaste få förorda bifall till den föreslagna grundlagsförändringen. Det är alldeles gifvet, att då jag så gör, jag ser saken från Stockholms horisont, då endast der förhållandena äro för mig bekanta. Men från Stockholms synpunkt är den ifrågasatta ändringen af stor vigt och högst önskvärd. Det fägnar mig ock i högsta grad, att man under den föregående diskussionen i allmänhet icke haft några anmärkningar att göra mot sjelfva saken, att man icke förnekat, att det vore högst önskvärdt, att dessa listval för de större städerna ersattes af kretsval. Det torde äfven vara svårt att bestrida, att man derigenom vunne en mycket afsevärd förmån, eller, rättare sagdt, att systemet med listval är ytterst otillfredsställande. Då emellertid icke några anmärkningar framstälts mot sjelfva saken, vill jag icke uppehålla mig härmed,

under antagande af, att olägenheterna af listval äro kända och erkända.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Spörsmålet är nu, huru vida det kan vara skäl att ersätta det fakultativa förfaringssätt, grundlagen nu medgifver, med ett obligatoriskt. Jag tror, att så är. Ty om denna sak är så ytterst vigtig, som den i sjelfva verket är — jag anser det åtminstone för Stockholm vara, snart sagdt, en lifsfråga, att kretsval införas som en fast institution — så måste man också önska, att grundlagen förändras derhän, att det blir fasthet i hithörande bestämmelser, och således icke förändringar kunna ske — såsom också herr Widström nyss påpekade — endast efter de vexlande meningarna hos magistraten. En sådan sak som denna bör ej blifva föremål för olika behandling det ena året emot det andra, efter som meningarna vexla.

Jag tror också, att det finnes andra och vigtiga skäl, som tala för förändringen, utom detta kraf på, att det skall blifva fasthet i en så vigtig sak som denna. Ty ändringsförslaget är ingalunda så oväsentligt, som man här tyckes antaga. Det är icke fråga om en »struntreform», såsom talaren på göteborgsbänken uttryckte sig. Och en synnerligt vigtig sida deraf är just den, att det icke längre skulle komma att bero på magistratens pröfning och skiftande meningar att fastställa och ändra efter behag dessa valkretsar, utan att det skulle blifva Kongl. Maj:t, åt hvilken denna rätt förbehölles, hvarigenom man skulle kunna påräkna betydligt större fasthet i detta förhållande. Jag ber ock att få fästa uppmärksamheten på, att grundlagens ord för närvarande äro något otydliga, då det heter, att staden skall kunna indelas *»på sätt om val till stadsfullmägtige är stadgadt»*. Det har redan, såsom herrarne sett af ett afgifvet utlåtande om Stockholms valkretsindelning, uppstått tvekan om, hvad härmed menas. Somliga hafva trott, att detta *»på sätt»* innefattade den bestämmelsen, att de politiska valkretsarne skulle vara både till antal och omfattning de samma, som stadsfullmägtige = valkretsarna. Andra hafva haft en annan mening. Denna osäkerhet i afseende på betydelsen af grundlagens bud borde ju undanrödjas. Då det således finnes tvist eller tvekan i ett så vigtigt förhållande, kan jag icke annat än anse det önskvärdt, att ett bestämdt grundlagsbud träder i stället för denna ovisshet. Dessa ord: »på sätt om val till stadfullmägtige stadgadt», behöfva ovilkorligen en förklaring eller närmare bestämning. Och särskildt för oss i Stockholm är denna sak så vigtig, att jag icke kan annat än på det ifrigaste önska en bestämmelse derom, som eger grundlagsbudets helgd och fasthet.

Hvad beträffar herr Danielsons anmärkning, att det icke finnes skäl för att vidtaga denna förändring, äfven om den kunde styrkas vara en förbättring, emedan det finnes andra bestämmelser i grundlagen med afseende på val, hvilka af många anses behöfva en ändring, så kan jag icke gilla detta argument. Är det ett kraf på, att klarhet och bestämdhet här inträda, kan man bestämma sig härför utan afseende på andra grundlagsförändringar, då dessa icke stå i ett närmare samband med hvarandra.

De anmärkningar, som framstälts, röra till största delen formella saker eller sjelfva redaktionen. Jag vill icke inlåta mig i pröfning

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

deraf. Men då Första Kammaren, som i sådana saker i allmänhet är granntyckt, antagit förslaget, torde det icke vara farligt med de invändningar i formelt hänseende, som framstälts.

Då denna sak är så vigtig, åtminstone hvad Stockholm beträffar, och då det är högst önskvärdt, att en fast ordning träder i stället för den osäkerhet, som förefunnits, och en bestämd praxis i stället för den föränderlighet i afseende på tillämpningen, som nu är möjlig, kan jag icke annat än på det ifrigaste förorda lagförslagets antagande.

Herr Sven Nilsson: Jag skall för min del yrka afslag på föreliggande betänkande. Man har visserligen sagt, att den föreslagna grundlagsförändringen skulle vara af behofvet högeligen påkallad. Det skulle naturligtvis vara Stockholms stad, som gifvit en sådan erfarenhet vid sista valet. Men jag föreställer mig, att det beslut om grundlagsändring, som Riksdagen redan fattat, att kommunalutskylderna ej behöfva vara inbetalda ett helt år före valet, är så tillfyllestgörande, att alla sådana tillställningar vid val, som man fått bevittna i Stockholm, för framtiden skola uteblifva. Jag tror således, att genom det beslut, som redan fattats, det föreliggande förslaget blifvit öfverflödigt. Förslaget skulle väl nu föreskrifva ett åläggande för de större städerna hvad som nu är valfrihet för hufvudstaden. Man torde icke vara så alldeles klar med den bestämmelsen i grundlagen, som lägger i stadsfullmägtiges magt att indela stad i valkretsar, att man obetingadt kan lemna sitt vitsord till denna stadsfullmägtiges rätt, så vida ej vissa förutsättningar uppställas, och hvad är dessutom meningen med det föreliggande förslaget som är lika oklart? Är det meningen, att, oaktadt rätt lemnas att indela dessa större städer i valkretsar, så fort folkmängden ökats med ett eller annat tiotusental, hela staden på samma gång skulle få öka sitt antal riksdagsmän och ny valkretsindelning ega rum. Eller eger staden, sedan valkretsindelning egt rum, ej rätt att öka antalet riksdagsmän förr än i den mån som folkmängden växer i de olika valkretsarne? Jag föreställer mig, att när en valkrets blifvit indelad och det blifvit bestämdt att städerna skola välja en riksdagsman på 10,000 invånare, ega de ej rätt att på det sättet tillämpa lagen att de kunna öka hela antalet riksdagsmän, förrän de olika valkretsarne vuxit till den storlek, att på hvar valkrets antalet af riksdagsmän kan ökas. Är detta icke meningen, och det lärer väl icke vilja tolkas så i städerna efter hvad man fått veta, då anser jag det föreliggande förslaget olämpligt. Jag anser det icke vara rimligt, att man på landet skall på det sätt vara underkastad valkretsindelningen, att man der ej har rätt att, om folkmängden ökas, öka antalet riksdagsmän, men i städerna skulle man hafva den rättigheten. Jag tror också, att om man vill hafva någon förändring, bör man se till att ej blott de olägenheter, som uppstå i städerna, undanröjas, utan ock att de olägenheter, som råda på landet i dessa fall äfven blifva undanröjda.

Man har fått veta af utskottets vice ordförande att meningarne äro delade om huru vida något behöfver göras för att förekomma valtrassel på landsbygden. Nej, mine herrar, meningarne äro visst icke

delade i detta fall! Och jag frågar utskottets vice ordförande: äro verkligen meningarne delade derom, att det skulle vara bra att lagen är sådan, att ett val kan inträffa, hvarigenom en riksdagsman sättes in i Andra Kammaren, som erhållit blott en enda röst? Nej, han skall omöjligen finna något stöd för en sådan uppfattning. Eller äro kanhända meningarne delade derom, att man skall lägga i en kommunalstämmoordförandes hand att kunna utan ringaste skäl sätta till en riksdagsman, som i politiskt afseende skiljer sig från valkretsens majoritet? Sådan är lagen nu, och det sågo vi vid sista valet i afseende på den stora tullrörelsen, att det fans ordförande i kommunalstämmor, som voro frihandlare, men churu protektionisterna voro segrare, antingen ej skickade in protokollen, så att de väljandes röster ej blefvo upptagna eller ock upprättade protokollet så, att det kasserades vid sammanräkningen af rösterna, och det hände, som vi veta, att den, som egentligen fått de flesta rösterna i valkretsen, ej blef förklarad vald. Och detsamma hände ock i motsatt afseende i åtskilliga fall. Kan det vara rimligt att hafva en sådan grundlag, som på det sättet lägger magten i handen på en enda eller ett fåtal personer i kommunerna att utestänga från Riksdagen den person, som fått de flesta rösterna inom valkretsen? Men detta har utskottet ej velat taga i betraktande. För min del anser jag att, innan man gör någon rättelse i de olägenheter, som finnas på landsbygden, bör man ej gå till mötes detta förslag, äfven om det skulle vara af behofvet påkalladt för Stockholm. Men är det nu så, att Stockholm har rätt att indela sig i valkretsar, så är ju förslaget ej blott onyttigt och onödigt utan oegentligt på samma gång, ty det är väl bättre för den kommunen att kunna frivilligt begagna sig af en sådan rätt än att genom lag tvingas dertill.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Då jag således anser det föreliggande förslaget både onyttigt och onödigt, yrkar jag afslag å detsamma.

I detta yttrande instämde herrar *Ollas A. Ericsson, Bruse* och *Truedsson.*

Herr Rydin: Jag vill blott svara några ord med anledning af den siste talarens anmärkning. I ett följande betänkande har utskottet visat ett sätt, hvarpå man sökt få en kommunalstämmoordförande att insända valprotokoll till vederbörande valförrättare, och det har varit långvarig debatt inom utskottet, innan resultatet i detta hänseende vans. Ett annat sätt, hvarpå det kunde vinnas, vore att kommunalstämmoordföranden blefve skyldig till ansvar enligt 25 kap. 16 och 17 §§ strafflagen — ett ansvar som till och med är ganska strängt och kan medföra både fängelse och förklarande såsom »ovärdig att i rikets tjenst vidare nyttjas», såsom det heter, d. v. s. ett infamerande utslag — om han gör sig skyldig till förbrytelse emot staten eller den enskilde.

Men hvarje förslag, som gått ut på att en kommunalstämmoordförande kan ställas till ansvar, har fallit. Och om ej kommunalstämmoordförande är likasom magistraten ansvarig för valförrättningen, hjelper icke något slags bestämmelser i grundlagen. Den, som hand-

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

hafver en lag, måste ju äfven vara ansvarig för det sätt, hvarpå han handhafver den. Är han ansvarsfri, så kan man stifta hvilka lagar som helst — det hjelper ej, ty de behöfva ej lydas af en sjelfrådig och godtycklig ordförande. Men jag tror dock, att exemplen i detta fall äro så sällsynta, att man får leta med ljus och lykta efter dem, och till följd deraf kan jag mycket väl förstå den mening inom kammaren, som ej vill göra alla kommunalstämmoordförande ansvarige, derför att möjligen en eller annan låtit komma sig en dylik försummelse till last.

Hvad de öfriga anmärkningarne beträffar, som herr Sven Nilsson gjorde, så höra de ej hit till denna § utan till andra §§ af riksdagsordningen och kunna komma i fråga att tagas i betraktande, sedan denna fråga blifvit afgjord. Men konstitutionsutskottet har ej ansett nödvändigt att röra dem till samman med denna fråga, innan den blifvit klarerad.

Herr Carl Ifvarsson: Frågan, som synes mig vara temligen enkel, är efter min uppfattning den, om en rättighet, som är lemnad åt de större städerna, skall ändras till en skyldighet. För min del tycker jag alltid, att då man kan lemna en rättighet utan att föreskrifva skyldighet, är det klokt att låta folk sköta sina affärer sjelf på bästa sätt och undvika att föreskrifva bestämda lagar. Det är endast i det fall att det är alldeles nödvändigt som man bör göra det. Men det tror jag ej att det här kan vara i fråga, då man hört, att Stockholm redan har indelat sig i valkretsar. Från Göteborg, der de skulle kunna hafva samma fördel om de ville begagna sig deraf, har man hört, att de ändock ej önska det. Ej heller från Malmö har en sådan önskan hörts eller från flere städer, som kunna vänta att framdeles komma i åtnjutande af förmånen att ordna sig i valkretsar. Derför kan jag icke se något skäl att nu vidtaga en grundlagförändring i detta afseende.

De hafva ovilkorligen rätt, som säga, att detta är ej den mest utan snarare den minst nödvändiga af de ifrågasatta grundlagsförändringarne, och jag anser den ej alls nödvändig, ja till och med ej nyttig för närvarande. Man har sagt, att denna fråga bör antingen sammanbindas med eller komma efter andra grundlagsfrågor. Jag vill särskildt peka på en, som jag ej hört nämnas, och det är frågan om begränsning af antalet representanter för städerna. Den frågan tror jag står i något samband med denna. Om man tänker sig föreskrifva, att de större städerna skulle indelas i valkretsar och strax efter kommer och säger att antalet skall minskas, så har man åtminstone i viss mån försvårat den senare frågans lösning. Detta tror jag bland andra vara ett skäl till afslag å utskottets hemställan, och jag förenar mig derför med dem, som yrka afslag derå.

Herr *Eriksson* i Elgered instämde häruti.

Herr Petersson i Runtorp: Som här åberopats såsom motiv för detta förslag att det skulle hafva framkommit i den önskvärda afsigten att utjemna förhållandet mellan stad och land, tycktes det

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

mig vara litet egendomligt att man velat komma med ett sådant skäl som det; ty hade man haft allvar med den saken att göra en sammanjemkning eller likställighet mellan stad och land, hade man bort komma med något annat. Såsom redan sagts, är det icke denna riksdag, som är bestämmande i detta fall, utan saken kan komma till nästa riksdag. Derför skulle jag önska återremiss af frågan, om ej det vore så nära riksdagens slut, att icke något hinner göras. Jag tror derför att denna fråga såsom många andra kan hvila till nästa år, och jag förmodar, att utskottet då framkommer med förslag till sådan ändring och jemkning i ställningen och förhållandet mellan land och stad, som bättre löser frågan och ej stannar vid så litet som detta. Jag yrkar afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Nyström: Det är egentligen två argument, som under debatten användts och mot hvilka jag vill göra min gensaga.

Det ena är det att man säger, att vi skola förkasta detta förslag — äfven om det kunde styrkas vara klokt och rigtigt — derför att det finnes andra grundlagsförändringar, hvilka stå mer eller mindre eller kanske ej alls i samband med detta förslag, och hvilka förändringar sägas vara önskvärdare. Jag frågar: är det något skäl? Om denna sak är i och för sig nyttig och fördelaktig att vinna, skall man då icke medgifva den och låta de andra grundlagspröfningarne komma för sig? Då detta förslags framgång på intet sätt äfventyrar de andra grundlagsändringarnes framgång, som man önskar, hvarför då sätta sig deremot? Hvarför säga: vi skola icke taga denna, derför att vi önska andra förbättringar också? Sådant bör man ej göra, så vida ej något nödvändigt samband finnes eller genomförandet af denna reform skulle hindra de andra förbättringarne. När det nu icke förhåller sig så, gäller ej detta skäl.

Ännu mindre kan det vara något skäl, som talaren här till venster anfört, att derför att det finnes missförhållanden i afseende på valbestämmelserna å landet, som många önska få undanrödja, skola vi icke undanrödja missförhållandena i städerna, förrän dessa på landet bringas under behandling. Jag frågar: hvarför kunna icke dessa saker pröfvas hvar och en för sig? Hvarför skall man icke kunna medgifva, hvad som erkännes vara en förbättring af valförhållandena i städerna, derför att man derjemte önskar en förbättring af valsättet på landet, hvarom nu icke är tal? Det finnes intet sammanhang mellan dessa båda frågor och således intet skäl att förkasta den nu föreliggande, derför att man vill hafva äfven en annan förbättring. Jag vidhåller, att detta är en verklig förbättring och icke alls onödig, ty herrarne få medgifva, att det icke är något önskvärdt tillstånd, att en större stad i fråga om valen skall vara utsatt för oupphörliga förändringar år efter år och att valkretsarne omkastas för hvarje valperiod. Detta kan icke vara gagneligt, och då Stockholms stad — jag tager Stockholm, ty jag känner bäst till förhållandena der — uttalat sig för önskvärdheten af kretsval i stället för listval och naturligtvis äfven måste önska, att dessa kretsval icke underkastas faran af ständiga förändringar, så är detta en bestämd och vigtig förmån, som Stockholms stad begär, och som jag tycker,

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

herrarne kunna gå in på, då beviljandet af denna förmån icke på ringaste sätt förminskar utsigterna för de öfriga reformer, man önskar. Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Billing: Jag är i hufvudsak förekommen af den siste talaren, men, ehuru jag börjar frukta att denna förändring icke skall komma att antagas af Andra Kammaren, kan det dock vara skäl att yttra några ord, enär jag anser denna fråga vara af ganska stor vigt och betydelse.

Till en början tillåter jag mig erinra herrarne från Göteborg derom, att det icke är endast Göteborg, som denna fråga gäller. Den gäller precis lika mycket Stockholm och alla öfriga städer, i den mån de växa till i folkmängd, så att de få välja flera riksdagsmän.

Det förefaller ganska märkvärdigt, att flere af herrarne äro så emot en dylik valkretsindelning. Sätt i fråga, att till exempel ett län skulle indelas till en enda valkrets och således — jag antager, att det består af en 7 à 8 domsagor — skulle välja 7 à 8 riksdagsmän. Icke skulle någon vilja gå in på det, men hvarför skulle det då vara så besynnerligt, om man i städerna ville begränsa den krets, ur hvilken riksdagsmän skola tagas? Jag kan icke förstå det. Jag fruktar, att i denna fråga som i så många andra är det den olyckliga tullfrågan, som ligger bakom. De herrar, som äro från städerna och icke hysa protektionistiska åsigter, frukta, att, om vi få kretsval, det skulle spelas dem ett fult spratt genom att några protektionister kunde komma in i Riksdagen, men jag förstår icke detta, ty motsatsen kan lika väl inträffa, och jag tror icke, att någon menniska lagt så stor vigt på den saken i politiskt afseende, att man derför velat indela städerna i valkretsar, utan det är af den anledning att det medfört så stora olägenheter att på en lista hafva så många kandidater, att det varit så svårt att skaffa sig full kännedom om alla de ifrågasatta kandidaterna, och att ofta ett origtigt namn på en lista dragit alla de andra med sig i fallet. Detta är den enda, enkla och praktiska orsaken till den önskade indelningen i valkretsar. Jag tillåter mig ock erinra derom, att det icke finnes något annat land, der man haft listval än Frankrike. Gambetta var den, som der införde dessa val, derför att han ville styra valen öfver hela landet, och då instämde alla republikaner och så kallade sant frihetsvänliga med honom, men efter några år insåg man sitt misstag, och då blef det en af de mest radikala ministèrer, som Frankrike haft, hvilken återinförde arrondissementsvalen. Nu tycker Boulanger att detta ej är bra och vill hafva tillbaka listvalen. Häraf ser man, att personer af de mest skilda politiska åsigter kunna vara med om listval, derför att de tro sig på det sättet beherska valen, men alla sansade och moderata menniskor, som vilja se sakerna, sådana de i sig sjelfva äro, hafva i alla tider hållit på arrondissementsvalen, och så göra äfven vi här i Stockholm. Om vi nu endast få en valkretsindelning fastställd af Kongl. Maj:t, så kan den förändras efter ett år, och derför kunde det väl vara större skäl att på en gång få en grundlagsbestämmelse härom.

Herr Danielson har sagt, att detta står i samband med 6 och 13 §§ i

riksdagsordningen, men det gör det icke i ringaste mån. Jag förstår icke detta på annat sätt än att man inbillar sig, att man genom att icke bevilja Stockholm den förmånen att få denna sak ordnad utan samband med en förändring af 6 och 13 §§ tänker tvinga oss att gå in på sådan förändring.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Sven Nilsson yttrade något, som jag icke rigtigt förstod, men jag vill blott säga honom det, att antalet af riksdagsmän, som skola väljas för en stad, naturligtvis kommer att bero uteslutande på stadgandet om fulla tiotusental invånare och att sedan man fått veta detta antal, man bestämmer huru många kretsar det skall blifva och huru många riksdagsmän skola väljas inom hvarje krets.

Jag har för öfrigt icke något vidare att tillägga mera än att hvar och en, som vill se denna sak lugnt och opartiskt, skall icke finna annat än att det vore en stor fördel, om i grundlagen stadgades, att när en stad hade att välja flera än fem riksdagsmän, densamma skulle indelas i valkretsar. På grund häraf, så ehuru jag icke mycket tycker om konstitutionsutskottets sätt att placera satsen: »der magistrat ej finnes etc.», skall jag dock yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Jag vill medgifva, att det föreliggande förslaget icke står i något omedelbart sammanhang med frågan om förändrade grundlagsbestämmelser angående valsättet på landsbygden, men i något sammanhang står det dock. För den, som erinrar sig den tiden, då ändringar i den kommunala rösträtten i städerna stodo på dagordningen i riksdagen och särskildt i denna kammare, och då i städerna en betydlig inskränkning gjordes i de stora bolagens och de rikares öfvermagt i samhället. Då satte man i fråga, att den reformen icke skulle få genomföras, förr än man fått en liknande ändring till stånd på landsbygden, men man svarade då liksom herrar Rydin och Nyström nu, att dessa frågor icke hängde tillsammans och att den ena mycket väl kunde tagas för sig, samt att landsbygden sedan nog skulle få hvad som för landsbygden önskades igenom. Men, mina herrar hafva vi på landet ännu fått denna reform? Nej, vi hafva under hela tiden sedan dess arbetat på att få en dylik ändring i den kommunala rösträtten på landet, men ännu icke lyckats, och derför tror jag att vi böra vara försigtiga, när det gäller att gifva städerna de ringaste fördelar, förr än vi äfven fått hvad vi vilja, ty vi hafva lärdomar från forna tider, så att vi icke böra låta narra oss, såsom vi då blefvo. Hade vi då hållit i hop och sagt åt städerna: vänta, tills vi få samma fördelar på landet, så hade den reformen utan tvifvel blifvit mycket lättare att genomföra på landet, men nu få vi nog vänta, sedan blott städerna fått hvad de önskat. I afseende å valkretsindelningen, har jag redan förut uttalat min mening, under hvilka vilkor Stockholms kommun har denna rättighet. Den uppfattning är nog ganska allmän att, innan ett sådant förslag till valkretsindelning, som af Stockholms stadsfullmägtige blifvit uppgjordt och nu underställes Kongl. Maj:ts pröfning, måste underställas Riksdagens pröfning, innan det tillämpas, ty jag anser Riks-

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

dagen hafva rätt att blifva hörd öfver ett sådant förslag, innan Kongl. Maj:t fastställer detsamma, så vida ej staden och landsbygden blifva likstälda, hvilket är grundlagens anda och mening.

Herr Andrén: Jag har begärt ordet endast för att svara representanten från Stockholm angående förhållandet mellan Stockholm och Göteborg, och vill då erinra om att här i Stockholm hafva de faktiskt begärt en sådan förändring, och jag tror de kunna vara temligen säkra på att få den också; vi åter hafva icke begärt den och hoppas väl derför slippa den.

Af en annan representant för Stockholm har sagts, att det väl icke funnes någon, som opponerade sig mot kretsindelning, utan att alla vore ense om dess företräde framför listval. Den frågan är dock icke så klar, ty det är nog möjligt att stockholmarne hafva den uppfattningen, att de äro tvungne skaffa sig kretsval, men det finnes andra städer med sådana sociala och politiska förhållanden, att de icke behöfva taga sin tillflykt dertill.

Jag har nu ej vidare att säga.

Herr Gumælius: Herr talman! Jag finner föreliggande förslag icke antagligt på grund deraf, att deruti hemställes, att sådana städer om hvilka här är fråga, skola af Konungen, på magistratens förslag och *efter stadsfullmägtiges hörande,* indelas i särskilda valkretsar. Jag finner det principvidrigt, att stadsfullmägtige i Stockholm och Göteborg, hvilka fullmägtige hafva rättighet att uppträda såsom egna valkorporationer vid val till Första Kammaren, skola tillika hafva rättighet att få ett temligen afgörande ord med i frågan om indelningen i valkretsar; ty det är kanske icke så alldeles osannolikt, att dessa vederbörande större kommuners valkorporationer till Första Kammaren skola använda denna sin befogenhet för att söka få valkretsindelningen ordnad på ett annat sätt än som skulle ackomodera de ifrågavarande kommunernas valmän, om de finge yttra sig. Det förefaller alldeles sjelfklart, att, då det är fråga om att gruppera valmännen, böra dessa valmän sjelfva hafva ett ord med i laget, och det veta herrarne, att för närvarande är ställningen sådan i en af de städer, om hvilka nu är fråga, att valkorporationen till Första Kammaren har en helt annan åsigt, helt andra önskningar i afseende å planering för valen, än valkorporationen till Andra Kammaren. Det är fråga om en rättighet för valkorporationerna till Andra Kammaren, och då böra icke de, som tillhöra dessa korporationer, beröfvas rätten att yttra sig i frågan och denna rätt öfvergå på valkorporationerna till Första Kammaren.

Jag anser således, att ett reformförslag som stadgar, att stadsfullmägtige, och icke valmännen, skola höras i detta afseende, är principielt oantagligt, och jag yrkar derför afslag.

Herr Billing: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag få erinra derom, att i 16 § riksdagsordningen står det: »och må, der flera riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till

stadsfullmägtige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar». Som nu 26 § i förordningen om kommunalstyrelse för stad föreskrifver att: »för val af stadsfullmägtige må stad kunna indelas i valkretsar, hvilka, efter derom af magistraten uppgjordt förslag, bestämmas af stadsfullmägtige», och 6 § af förordningen om kommunalstyrelse för Stockholm innehåller, att: »för val af stadsfullmägtige indelas staden med dess områden i fem valkretsar, hvilkas omfattning bestämmes af magistraten», så sker genom detta förslag icke någon rubbning i hvad som nu är stadgadt i gällande riksdagsordning.

Angående ändring af 16 § riksdagsordningen. (Forts.)

Då herr Gumælius nu talar om förslaget såsom något alldeles nytt, som icke förut skulle ega någon motsvarighet i våra gällande grundlagar, så förstår jag verkligen icke, hvad han menar. Ty hvad vi här talat och resonnerat om, det är att stifta lag i öfverensstämmelse med vår gällande riksdagsordning och visst icke att införa i vår grundlag någon alldeles ny grundsats, såsom herr Gumælius tyckes vilja påstå.

Jag yrkar fortfarande bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, hvadan en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som afslår hvad konstitutionsutskottet hemstält i utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren godkänd.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 126 ja mot 75 nej; och hade alltså utskottets hemställan afslagits.

§ 5.

Föredrogs vidare konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11, angående tillägg till § 18 riksdagsordningen.

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen.

I detta utlåtande hemstälde utskottet,

att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

Riksdagsordningen.

§ 18.

(Nuvarande lydelse:)	(Föreslagen lydelse:)
Konungens befallningshafvande — — — — — — — skyndsamt kringsända.	Konungens befallningshafvande — — — — — — — skyndsamt kringsända. *I kungörelse om omedelbara val i valkrets, som består af flera kommuner, skall valförrättaren tillika bestämma viss dag före valets afslutande, inom hvilken valprotokollen skola till valförrättaren insändas. Hafva å sålunda bestämd dag valprotokollen från hela valkretsen icke inkommit, låte valförrättaren felande protokoll skyndsamt infordra.*
För kallelse till elektorsval — — — — — — — stadgadt är.	För kallelse till elektorsval — — — — — — — stadgadt är.
Der elektorsval hållet är — — — — — utdrag af valprotokollet.	Der elektorsval hållet är — — — — — utdrag af valprotokollet.

Ordet begärdes af

Herr Herslow, som yttrade: Jag vill helt enkelt anhålla om bifall till det af konstitutionsutskottet här framlagda grundlagsändringsförslaget. Den ärade reservanten tillkännagifver, att han icke kan finna denna förändring vara gagnelig eller af någon betydelse. Det förundrar mig verkligen. Jag trodde, att *han* möjligtvis skulle kunna tänka sig ett sådant fall, att en domhafvande får från någon kommunalstämmoordförande ett papper, som efter dennes mening innehåller protokoll för valet i sådan form, att det borde kunna godkännas, men som af domaren anses icke vara något protokoll alls och derför betraktas såsom icke hafvande inkommit. Denna uppgift kan då komma att ligga kanske en vecka, kanske längre, i domarens låda, utan att han lemnar den minsta erinran till vederbörande kommunalstämmoordförande om, att protokoll bör insändas. Och detta protokolls frånvaro förändrar så hela valresultatet. Spörjer man sedan domhafvanden, hvarför han icke, på sätt, som varit honom så lätt, meddelat vederbörande kommunalstämmoordförande en erinran om att komma in med protokollet, så svarar han kanske, och det icke utan skäl: »Detta var hvarken min skyldighet eller ens min rättighet». Genom denna lilla förändring, detta lilla tillägg till paragrafen, blefve detta hädanefter domhafvandens grundlagsenliga rättighet — och skyldighet. Är då förändringen så alldeles värdelös? Herr Bergius föreslår sjelf en annan utväg, i det att han nem-

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

ligen tänker sig, att man möjligen bör ställa samtlige kommunalstämmoordförande under strafflagen för att på den vägen nå det mål, som åsyftas. Jag förmodar, att han till nästa riksdag sjelf kommer in med ett dylikt förslag. Huru vida kammaren mera tycker om den utvägen vet jag icke. Hvad jag vet är, att för närvarande icke något sådant förslag föreligger. Jag vet vidare, att äfven om kommunalstämmoordförande verkligen skulle blifva stälda till ansvar inför strafflag för försummelse eller misstag, oförstånd eller glömska vid valförrättning, så synes det mig vara dubbelt nödigt att förut hafva bestämt, att domhafvanden bör lemna dem en erinran om den pligt, de försummat, innan strafflagen bör skrida in. Alltså: både då ett sådant förslag, som det herr Bergius nu synes förebåda, inkommer, och nu, då det ännu icke inkommit, anser jag det lika rimligt för kammaren att biträda det mycket anspråkslösa, men alls icke gagnlösa förslag, som konstitutionsutskottet i denna punkt framlagt.

Jag tillåter mig derför att yrka bifall till detsamma.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Herr Fosser anförde: Jag har väl i likhet med utskottet ansett, att här föreligger en brist i grundlagen, som bör afhjelpas. Ty erfarenheten visar ju, att det har händt en och annan gång, att genom uraktlåtenhet hos en kommunalstämmo-ordförande protokollen ifrån kommunen icke hafva inkommit i behörig tid, och i följd deraf utgången af valet blifvit en helt annan, än den eljes skulle hafva blifvit. Och detta är obestridligen en oegentlighet, som bör afhjelpas. Så långt är jag ense med utskottet. Men huru vida det botemedel, som utskottet föreslagit, är lämpligt, derom hyser jag tvifvel. Det är nemligen så, att det hör till undantagsfallen, att sådant protokoll, som ofvan nämnts, icke inkommer. Det är i ganska få fall, som något sådant inträffat, men det har dock inträffat. Att då för några få undantagsfall söka botemedlet i ett generelt stadgande för alla val i hela riket, hvilket stadgande har till följd, att riksdagsmannavalen förlängas och försvåras, det har jag trott icke vara lämpligt. Ty för undantagsfall, hvarom här är fråga, borde botemedlet väl också bestå i en undantagsbestämmelse, eller åtminstone i en sådan bestämmelse, som endast i det speciella fallet är verkande, men icke i en bestämmelse, som försvårar valen för hela riket.

Det är dessa betänkligheter, som gjort, att jag icke kunnat biträda utskottets förslag i den form, det föreligger. Inom utskottet voro äfven åtskilliga andra förslag å bane, men intet, mer än detta, lyckades vinna majoritet för sig. Då det ju för frågan kan hafva sin betydelse, hvad Andra Kammaren nu fattar för beslut, och efter som jag är reservant inom utskottet, har jag ansett mig skyldig att uttala mina betänkligheter mot förslaget. Jag anser dem vara så pass vigtiga, att jag yrkar afslag och hoppas, att nästa år konstitutionsutskottet skall kunna utfinna ett botemedel mot det påpekade missförhållandet, som är lämpligare än det nu föreliggande.

Jag yrkar afslag.

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror nemligen, att, om kammaren bifaller det föreliggande förslaget, nästa års konstitutionsutskott skall få ännu större anledning att söka botemedel mot de olägenheter, som härutinnan förefinnas, än om kammaren afslår det. Kammarens beslut kan ju icke blifva något annat än en opinionsyttring, då Första Kammaren redan afslagit utskottets förslag. Men huru skall det gå, om man nu afslår *alla* framställningar, som gjorts om förbättringar? Icke kan detta bidraga att befrämja frågans lösning, utan det måste ju tvärt om motverka den.

Jag anhåller derför om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Collander*, *Johansson* i Esset, *Gumælius*, *Andersson* i Hasselbol, *Nilson* från Lidköping, *Andersson* i Baggböle och *Göransson*.

Herr Fosser: Ja, under den förutsättningen, att Andra Kammarens beslut, om det blefve bifall, till utskottets förslag, finge tolkas så, att ett blifvande konstitutionsutskott icke borde taga någon vidare hänsyn dertill, så skulle jag kunna medgifva, att herr Sven Nilssons åsigt vore rigtig. Men är det så, att konstitutionsutskottet skulle anse sig i någon mån, mer eller mindre, bundet af ett sådant uttalande ifrån Andra Kammaren, så tror jag, att det vore bättre, att icke göra något uttalande, utan lemna utskottet fria händer. Ty den anmärkning, jag tillåtit mig uttala mot det föreliggande förslaget, har ganska stor betydelse i synnerhet för riksdagsmannavalen inom Norrland, der de otvifvelaktigt skulle komma att taga vida längre tid om utskottets förslag blefve lag än hvad nu är fallet?

Herr Andersson i Nöbbelöf: I likhet med de öfriga reservanterna, hvilka i sina reservationer icke sagt sig hysa samma uppfattning af frågan, som den ärade talare, som sist hade ordet, tror jag icke, att ett sådant förslag, som det konstitutionsutskottet nu framlagt, skulle i någon nämnvärd mån försena eller försvåra ett riksdagsmannaval. Herr Fosser motiverade sitt yrkande om afslag dermed, att ett sådant stadgande, derest det blefve antaget, skulle fördröja valen öfver allt. Jag kan dock icke fatta, att så skulle komma att inträffa. Herr Fosser nämnde ju sjelf, att endast undantagsvis kommunalstämmo-ordförande underlåta att i behörig tid inskicka valprotokollen. I så fall måste det väl också endast kunna vara i undantagsfall, som domhafvandena skulle få behöfva göra erinringar och derigenom valen blifva försenade. Ty så snart valprotokollen eljes inkomma, verkställes sammanräkningen; och endast för den händelse, att något uteblifvit, kommer domhafvandens rätt att infordra protokollet att tillämpas. Der är således endast i detta fall, något dröjsmål kommer att ega rum.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Björkman*.

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Fosser: Jag skall bedja att mot den siste ärade talaren få anmärka, att han alldeles missuppfattat förslaget. De föreslagna nya bestämmelserna skulle komma att tillämpas vid alla val i hela riket, och icke allenast i det fallet, att ett valprotokoll uteblifvit. Vore det så, att den nu föreslagna ändringen endast i det fallet skulle tillämpas, då protokoll uteblifvit, så hade den siste talaren rätt, men så är det icke, utan de föreslagna ändringarna skulle tillämpas såsom jag redan sagt vid alla val i riket, äfven sådana, vid hvilka ingen anledning till anmärkning förefinnes, och det är deraf mina betänkligheter härröra.

Den siste talaren yttrade, att valen genom den föreslagna ändringen icke skulle komma att förlängas. Ja, det är detta, som jag tror kommer att blifva följden. Enligt nu gällande riksdagsordning skall domhafvanden, när omedelbart val hålles, utsätta först en dag, när de förberedande valen skola ske inom kommunerna, samt derpå en dag, då rösterna sammanräknas och valet afslutas. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle en tredje dag utsättas, nemligen en dag, inom hvilken protokollen öfver valen i de särskilda kommunerna ovilkorligen skulle vara till domhafvanden insända. Detta är det nya i förslaget, och det är den omständigheten, som gör, att valen ovilkorligen komme att förlängas. Detta kan icke bestridas och framgår också alldeles tydligt af den vid betänkandet af utskottets ordförande fogade reservationen.

Herr Månsson: Majoriteten inom konstitutionsutskottet har ansett, att det här vid lag föreligger ett verkligt behof af ändring i grundlagen. Det kan nemligen icke förnekas, att det är ett missförhållande, att i en kommun, der de väljande iakttagit alla grundlagsföreskrifter, afgifvit rigtiga röster och röstat på valbara personer, det oaktadt alla kommunens röster skola blifva annullerade, derigenom att kommunalordföranden behagar skrinlägga protokollet och icke ingifva det till valförrättaren. Detta är onekligen en brist i vår grundlag, som borde på något sätt rättas. Många förslag till rättelse hafva äfven framstälts i konstitutionsutskottet, men de andra förslagen hafva icke lyckats tillvinna sig majoritet. Det sättet att söka vinna rättelse genom åsättande af böter för kommunalordförande, som försummar att insända valprotokoll, har man ansett farligt derför, att kommunalordförandeposten är ett förtroendeuppdrag och ett uppdrag, som ofta pålägges personer mot deras vilja, och pålägges personer, som hafva svårt att fullgöra uppdraget, och att det derför enligt mångas mening skulle vara hårdt att lägga dem under strafflagens bestämmelser. Och vill man icke vara med om detta, så måste man tänka upp ett annat sätt, och då har det i synnerhet varit tvenne förslag, som varit på tal, det ena detta, som kommit fram, och det andra, att det skulle utsättas ny dag för sammanräkningen. Nu veta vi, att då valförrättaren utfärdar kungörelse för riksdagsmannaval, så utfäster han, hvilken dag valet skall ega rum, och hvilken dag sammanräkningen skall ske. Det andra förslaget, på hvilket den näst föregående talaren hållit, det är att om icke alla valprotokoll vore inlemnade, ny dag för sammanräkningen skulle utsättas, till hvilken

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

de felande protokollen skulle infordras. Vi trodde emellertid inom utskottet, att i de fall sådant inträffade valet skulle utsträckas betydligt längre, än om man går till väga på det sätt, som af utskottet är föreslaget. Ty om det utsättes ny dag för valets afslutande, så skall kungörelse derom uppläsas i kyrkorna, och äro afstånden långa, så kan det hända att det dröjer lång tid, innan kungörelsen blir uppläst.

Man har inom utskottet trott, att saken skulle på det sätt kunna ordnas, att valförrättaren skulle vid första kungörelsen säga: *den* dagen skall valet hållas, *den* dagen skola valprotokollen vara inlemnade, och *den* dagen verkställes sammanräkningen. Man har då trott, att endast 6 à 8 dagars längre tid för valet skulle vara erforderlig, för att valförrättaren, om icke alla valprotokoll äro inkomna, skall på ett eller annat sätt kunna anmoda vederbörande kommunalordförande att till honom insända protokollet. Hela förändringen är sålunda, att valet skulle fördröjas 5 à 6 eller högst 8 dagar, och det är alldeles säkert, att hvilket förslag man än framlägger — så framt man icke vill sätta kommunalordförandena under strafflagen — så måste det medföra vida större olägenheter i detta afseende, än det förslag utskottet framstält. I regeln utsätter nu valförrättaren så lång tid mellan valet och sammanräkningen, att man mycket väl kan indela den i två afdelningar, så att man får en valdag, en dag, då protokollen böra vara inlemnade, samt slutligen en dag för valets af slutande och sammanräkning af rösterna.

Det vore nu önskligt, att kammaren ville uttala sig icke endast för att man skall göra någonting för att icke hela kommuner skola förlora sin rösträtt genom kommunalordförandes försumlighet, utan äfven om det sätt, hvarpå kammaren anser frågan böra lösas, om man skall sätta kommunalordförande under strafflagen, eller utsätta ny sammanräkningsdag eller söka afhjelpa missförhållandena på sätt utskottet föreslagit. Jag har trott utskottets förslag vara det enklaste och bästa, och under sådana förhållanden yrkar jag bifall till detsamma.

Herrar *Sjöberg*, *Larsson* i Fole och *Svenson* i Bossgården instämde i detta yttrande.

Herr Herslow: Jag skulle helt enkelt kunna inskränka mig till att instämma med den siste ärade talaren, hvilken besvarade herr Fossers yttrande, att ett antagande af utskottets förslag skulle så betydligt förlänga den tid, som förflyter mellan valhandlingen och sammanräkningen af rösterna. Jag ber emellertid att få tillägga att, så vidt jag kan fatta med de täta postkommunikationer, som vi nu hafva, en ändring i denna rigtning nästan ingenstädes skulle föranleda till mer än högst 8 dagars förlängning af tiden, och att i hela Skåne och större delen af södra Sverige, det sannolikt icke komme att med en enda dag förlänga den tid, som redan nu vanligen förflyter mellan valets båda ändpunkter. I de norra orterna, i synnerhet de allra nordligaste, blir förhållandet naturligtvis något annat. Men jag tror ej, att det ens der skall medföra någon skada, eftersom

domhafvanden ju redan från början har klart för sig, att valet måste börjas något tidigare, för att få plats för den längre lönetiden, så att den sista terminen icke inträffar så sent, att den valde ej hinner att träffa sina arrangement för afresan.

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

Af alla de förslag, som äro framlagda och kunna framläggas för att förekomma en olägenhet, som på mer än ett ställe obestridligen förefinnes, synes mig detta vara det lindrigaste och beqvämaste, och då jag helst vill vara med om de lindriga åtgärderna, tills man ser, om strängare behöfvas, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr G. Berg: Jag har begärt ordet egentligen och hufvudsakligen derför, att behofvet af den nu föreslagna lagförändringen blifvit bestridt. Ett sådant bestridande har förekommit här i dag, och ett sådant förekommer äfven i den reservation, hvarmed konstitutionsutskottets ordförande låtit detta betänkande åtföljas. Han säger der, att det mycket sällan händer, att ordförande i kommunalstämma helt och hållet underlåter att insända valprotokoll. Jag ber, att med den visserligen icke så stora erfarenhet jag har dock få konstatera, att sådant icke så sällan händer. Jag har sett ganska många val, der sådant händt, och vid det sista val, jag såsom domhafvande förrättade, saknades valprotokoll från två särskilda kommuner. Jag tror derför, att behofvet icke kan med fog bestridas.

Hvad nu det föreliggande förslaget beträffar, så kan jag icke anse, att det på något lyckligt sätt har löst frågan, enär detta förslag, om det blefve antaget, ovilkorligen komme att, som redan blifvit påpekadt, fördröja afslutandet af valen. Jag skulle för min del helst önska frågan på det sättet löst, att domhafvanden i hvarje kungörelse om ett riksdagsmannaval bestämde dagen för rösternas sammanräkning och valets afslutande, men att, om å den sålunda bestämda dagen det befinnes, att icke alla valprotokoll inkommit, valförrättaren skulle bestämma ny dag för valets afslutande och under tiden låta infordra det felande protokollet. Ett sådant tillvägagående skulle enligt min uppfattning vara mera ändamålsenligt, i det då icke alla val blefve uppskjutna och fördröjda, utan endast de val, der behofvet påkallade en åtgärd sådan som den föreslagna. Det har blifvit antydt, att en förändring i denna rigtning skulle komma att medföra mycket långt uppskof, enär kungörelsen om den nya dagen för valets afslutande skulle behöfva utfärdas till valkretsens samtliga församlingar. Behofvet af en sådan kan jag icke inse. Valförrättningens afslutande är en offentlig handling, som domhafvanden företager å bestämdt utsatt dag och visst bestämdt ställe. Hvar och en, som intresserar sig för denna handling, har tillfälle att der infinna sig och få veta utgången af valet. Om något skäl föreligger, som påkallar ett ytterligare uppskof, så tillkännagifver domhafvanden vid detta tillfälle, att uppskofvet vidtages, och hvilken dag, som den slutliga behandlingen af ärendet kommer att företagas. Och för hvarje annan intresserad, som icke vid detta tillfälle varit tillstädes, står det ju alltid öppet att hos domhafvanden få kännedom om dagen för valets afslutande. Jag är fullkomligt med om den upp-

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

fattningen, att all möjlig skyndsamhet vid afslutandet af dessa val bör iakttagas, och genom det förslag, jag tagit mig friheten framställa, kan ju alltid uppskofvet afpassas efter den längre eller kortare tidsutdrägt, som för ändamålet erfordras. Mer än ett uppskof för detta ändamål bör dock icke ifrågakomma.

Herr talman, för min del yrkar jag afslag å förslaget i dess nu föreliggande form.

Herr Widström: Om man kunde utfinna ett universalmedel för att förekomma alla de svårigheter, som hafva sin grund i försummelse af den ena eller andra myndigheten vid riksdagsmannaval, så vore detta utan tvifvel mycket önskligt och lyckligt; men hittills har jag icke hört något förslag, med anspråk på att kunna afhjelpa alla möjliga olägenheter, framläggas, och det lär väl dröja länge nog, innan vi få ett sådant förslag. Men i afbidan härå böra vi väl dock söka att åstadkomma *något* till afhjelpande af de brister, som här blifvit anmärkta. Under diskussionen vid förra riksdagen anmärktes, att konstitutionsutskottet icke uträttat något i den vägen. Men det betänkande, som här föreligger, torde väl bära vittne om att utskottet nu åtminstone velat göra något för frågans lösning.

I den vid utskottets betänkande fogade reservationen har ifrågasatts att ålägga kommunalstämmans ordförande ansvar för sådant fel, hvarom här är fråga, eller försummelse att insända valprotokoll, men någon motion är ju icke nu väckt om sådan förändring; och jag tror att ett lagstadgande i sådant syfte skulle möta stora svårigheter. Ett annat sätt att gå till väga, hvilket den siste talaren föreslagit och som äfven förordats af en bland utskottets medlemmar, skulle vara, att endast i de fall, att valprotokoll uteblefve å den för sammanräkningen bestämda dag, utsätta ny dag för valets afslutande. Det är ju onekligt, att en sådan bestämmelse icke skulle hafva någon inverkan på valförrättningen å landsbygden i sin helhet, utan endast för de fall, då försummelse af ifrågavarande art befunnits hafva egt rum; men det korrektiv, som sålunda föreslås, är å andra sidan af den beskaffenhet, att, såsom jag föreställer mig och utskottets majoritet äfven funnit, detsamma skulle komma att medföra ännu större olägenheter, än det, som utskottet föreslagit. Den siste ärade talaren framstälde saken så, att det icke skulle behöfvas ny kungörelse för att i förekommande fall utsätta en annan dag än den redan bestämda för afslutande af valet. Deri kan jag icke vara af samma mening. Det är för herrarne bekant, att sjelfva valet anses vara fullbordadt, då sammanräkningen verkstälts af domhafvanden. Det är denna handling, som kallas förrättningens afslutande, och derifrån räknas besvärstiden för alla, som vilja öfverklaga valet. Det är gifvet, att för att kunna klaga måste också finnas en fatalietid, hvilken bör vara bekant för hvarje medlem inom hela valkretsen, så att det må beredas tillfälle för hvem som helst att öfverklaga valet, om han det vill. Men ett sådant tillkännagifvande af domhafvanden å hans embetslokal, som här blifvit ifrågasatt, och hvilket komme endast till de personers kännedom, som å den från början utsatta dagen infunnit sig inför domhafvanden, kan icke anses vara i det fallet till-

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

fyllestgörande, utan dagen, från hvilken den nya fatalietiden komme att löpa i fråga om riksdagsmannavalets öfverklagande, måste enligt min mening vara tillkännagifven i valkretsens samtliga kommuner på samma sätt som för sjelfva valet.

Då sålunda det antagande, hvarpå samme talare grundade sitt förslag, enligt min tanke helt och hållet bortfaller, så står man inför den nödvändigheten att vid hvarje så beskaffad försummelse, som enligt talarens egen utsago lärer inträffa ganska ofta, verkställa omlysning i kyrkorna om dagen för valets afslutande. De herrar, som äro bosatta på landsbygden, veta mycket bättre än jag, hvilka svårigheter, som äro härmed förenade. Och om t. ex. vederbörande kommunalstämmoordförande icke ändå passar på, så skall man må hända nödgas utsätta en andra eller tredje dag och sålunda fortsätta till dess samtliga protokollen kommit in, eller domhafvanden efter eget godtfinnande afslutade förrättningen. Dessa olägenheter äro verkligen väsentliga. Deremot äro de olägenheter, som man här påstått skola vidlåda det förslag, som utskottet framstält, icke så stora, som man velat låta påskina. Att förslaget icke är till alla delar tillfyllestgörande är väl möjligt, men detta har sin grund deri att, enligt min tanke, man aldrig kan erhålla bestämmelser, som äro fullt tillfyllestgörande för att förekomma alla de möjliga försummelser, hvartill vederbörande kunna göra sig skyldiga. Om emellertid utskottets förslag ändå skulle — hvilket herrarne väl icke kunna förneka — bidraga till att uppnå det mål, som man åsyftar, så är ju detta förslag icke utan sitt värde. Man har erinrat att förslaget skulle fördröja riksdagsmannavalens afslutande öfver hela landet, oberoende deraf huru vida felaktigheter förekommit eller ej. Redan förut har dock blifvit erinradt, att domhafvandena vanligen utsätter så lång tid för valet, att denna tid mycket väl kan delas i två perioder och att det således i sjelfva verket icke skulle behöfvas någon förlängning af denna tid.

En talare sade, att denna förlängning skulle uppkomma egentligen för de norrländska länen. Ja, möjligen i någon mån för de lappländska valkretsarne, der kommunikationerna äro särdeles svåra, men ej för öfriga delar af Norrland. Och ser man efter i riksdagsordningen, så skall man finna, att der icke göres den ringaste skilnad emellan lappmarksvalkretsarne och öfriga valkretsar, t. ex. i fråga om tiden för riksdagsmannavalens öfverklagande; och någon särskild hänsyn till valkretsarne i lappmarken torde således ej behöfva tagas.

Härmed anser jag mig hafva bemött dem, som uppträdt mot utskottets förslag, till hvilket jag för min del ber att få yrka bifall.

Herr Månsson: Då jag begärde ordet, visste jag icke att herr Widström ämnade bemöta herr Bergs anförande i afseende å hans uttalande att det icke skulle behöfvas någon offentlig kungörelse för utsättande af ny dag för verkställande af sammanräkning. Då nu emellertid herr Widström påpekat och ådagalagt, att kungörelse derom måste ega rum i kommunernas kyrkor på det att en och hvar må veta när valet är afslutadt och inom hvilken tid han eger att öfverklaga detsamma, så och då, såsom herr Widström också visat, allt

Angående tillägg till 18 § riksdagsordningen. (Forts.)

detta måste föranleda mycket besvär och omgång, skall jag inskränka mig till att vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Sundberg från Haparanda: Då här blifvit påstått, att med den föreslagna förändringen i vår grundlag ett val endast skulle fördröjas med 8 dagar, så ber jag få upplysa, att i den domsaga, som jag har äran representera, skulle detta uppskof taga en tid af 4 till 5 veckor. Skulle kommunalordföranden i Enontekis, hvars kyrkoby ligger 39 mil från Haparanda, underlåta att inkomma med valprotokoll, och den för rösternas sammanräkning utsatta dagen vara dagen innan posten, som der afgår blott en gång i veckan, afginge till Enontekis, så hade länsmannen, till hvilken jag finge vända mig för att få meddelandet kommunalordföranden delgifvet, mitt bref på dagen en vecka derefter. Då emellertid posten afgått derifrån redan föregående dag, så finge han vänta hela den påföljande veckan med insändandet af valprotokollet. Nu är postgången så beskaffad, att posten från Enontekis inträffar i Pajala två timmar innan den går ned till Haparanda. Kommer den inom dessa två timmar, så kunde kommunalordförandens bref verkligen hinna till Haparanda på 23:dje dagen sedan min skrifvelse till honom affärdades. Men om posten från Enontekis ankommer till Pajala mer än två timmar för sent, hvilket är det vanliga, blir den derigenom försenad ytterligare en vecka. Man skulle alltså i de flesta fall få vänta på svar en hel månad, detta under förutsättning, att kommunalordföranden genast anträffades af länsmannen för delgifvande af brefvet.

Jag har endast velat lemna kammaren denna upplysning och dermed visa, att vida längre tid än 8 dagar komme inom den nämnda domsagan att åtgå för att införskaffa felande valprotokoll, och att följaktligen valets afslutande skulle fördröjas långt utöfver den tid man här antagit.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan propositioner gifvits i enlighet med de meningar, som förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Herr talmannen lät uppläsa följande från kongl. justitiedepartementet till kammaren nu ankomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 1 maj 1889.

Litteratören Sven Adolf Hedin hade aflemnat fullmagt, utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 26 nästlidne april förrättats i Stockholms stad, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari 1891; och sedan berörda fullmagt befunnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att dessa mot fullmagten framstält någon anmärkning, beslöts, att protokoll

öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas Hedin tillhanda.

In fidem
Georg Carlson.

Jemte det protokollet lades till handlingarne, beslöt kammaren, att den aflemnade fullmagten skulle till herr Hedin återställas.

§ 7.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förhöjd pension vid afskedstagande för distriktchefen i sydöstra tulldistriktet F. Nisbeth; och

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension för lektorn vid skogsinstitutet August Emil Algot Holmgrens enka, Charlotte Eleonora Holmgren, född Öhman.

§ 8.

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 10, angående tullbevillningen.

Punkten 1.

Bifölls.

I *punkten 2* hemstälde utskottet:

Angående tullen å blommor.

att rubriken »blommor» i tulltaxan måtte erhålla följande lydelse:

Blommor:

naturliga, afskurna, äfvensom qvistar och blad, friska eller torkade, ej specificerade och ej hänförliga till apoteksvaror:
till prydnad användbara, lösa eller sammanbundna:
blommor ..... 1 kilogram 3 kronor
qvistar och blad ..... 1 kilogram 50 öre
andra slag ..... fria
konstgjorda — — — — — — — — — — — — — — — —

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Dieden: Det händer stundom, att när i utlandet aflidne svenskars lik återföras till fosterlandet, kistan är betäckt af blommor

Angående tullen å blommor. (Forts.)

och kransar. Tulltjenstemannen eger ingen rätt att låta dessa gå tullfria, eller ens att taga en *ungefärlig* afgift derför, utan han måste från kistan lösrycka dessa blommor och kransar och väga dem samt derefter bestämma tullafgiften. Då sådant är i högsta grad för känslan upprörande, skulle jag önska, att under rubriken »andra slag, fria» äfven upptoges dessa blommor och kransar på likkistor, men då jag icke anser mig berättigad att härom framställa förslag, ber jag att få för detta ändamål yrka återremiss.

Herr Lönegren: Jag tror icke att en sådan bestämmelse, som den af herr Dieden föreslagna, bör i tulltaxan intagas, och tag tror ej heller att den är behöflig. För min del anser jag att en tulltjensteman illa uppfyller sin pligt, om han — såsom den föregående talaren uppgaf hafva nyligen passerat — rycker kransar och buketter af en från utlandet inkommande likkista för att tullbehandla dem. Detta är min enskilda mening i denna sak.

För öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt. Jag anser det både klokt och billigt; billigt derför, att tullsatsen på afskurna qvistar och blad hittills varit orimligt hög, uppgående till flere gånger varans värde; klokt derför, att orimligt höga tullsatser lätt leda till kringgående af lagen — såsom i fråga om qvistar och blad redan inträffat — hvilket tulltjenstemännen ej kunna förekomma.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Dieden: Efter detta uttalande af tullverkets förnämste man, skall jag taga mitt förslag tillbaka.

Jag är emellertid glad öfver att genom mitt yrkande hafva framkallat detta uttalande, hvilket naturligtvis kommer att lända tulltjenstemännen i hela landet till efterrättelse.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—6.

Biföllos.

Angående tullen å fernissa m. m.

Punkten 7.

I denna punkt hemstälde utskottet:

att rubriken »fernissa» i tulltaxan måtte erhålla följande föränprade lydelse:

Fernissa:

sprit-	1 kilogram	1 krona	20 öre,
andra slag	1 kilogram	—	30 öre.

Anm. För spritfernissa, som inkommer i kärl innehållande mer än 20 kilogram, och i hvilken spriten före tullbehandlingen denatuerats, på sätt derom särskildt föreskrifvet är, utgår tullen med endast 40 öre för 1 kilogram.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Angående tullen å fernissa m. m. (Forts.)

Herr Styffe: Då utskottet under rubriken »färger» föreslagit, att s. k. bottenfärg, som innehåller sprit, skall tullbehandlas såsom spritfernissa, tager jag mig friheten hemställa, att dessa båda punkter, den sjunde och den tionde, om »fernissa» och »färger», måtte få på en gång behandlas.

Till den af herr Styffe sålunda gjorda hemställan lemnade kammaren sitt bifall; och lät herr talmannen nu uppläsa *punkten 10,* deri utskottet hemstälde:

att tullen för målarefärger, beredda med olja, måtte från sitt nuvarande belopp, 5 öre pr kilogram, höjas till 15 öre för en kilogram, och att under denna rubrik måtte intagas en anmärkning, så lydande:

Som målarefärger, beredda med olja, tullbehandlas äfven s. k. bottenfärger till bestrykning af jernfartygs bottnar. Innehåller sådan färg sprit och inkommer den i kärl, innehållande mer än 20 kilogram, må den före tullbehandlingen denatureras, på sätt särskildt är stadgadt. Sker ej denaturering, tullbehandlas sådan bottenfärg som spritfernissa.

Härefter lemnades ordet å nyo till herr Styffe, som nu yttrade: Då jag såsom ledamot i tullkomitén afgifvit en reservation emot komiténs redaktion af rubriken »fernissa», ber jag att nu få yttra några ord derom.

Utskottet har, likasom tullkomiténs flertal, under rubriken »*färger och färgningsämnen*» upptagit så kallade »*bottenfärger*», hvilka i allmänhet bestå af en fernissa, blandad med någon jordfärg. Uttrycket »*bottenfärg*» är likväl alldeles för obestämdt, för att läggas till grund för tullbehandling. Det angifver väl ändamålet, men icke varans beskaffenhet, och det är dock denna, som vid tullbehandlingen uteslutande bör vara bestämmande. Nu finnas, till bestrykande af jernfartygs bottnar, färgblandningar, som bestå af »jordfärger», tjära, nafta, talg m. fl. ämnen, som för närvarande alla äro tullfria. Sådana färgblandningar böra väl ock fortfarande vara fria från tull, helst vår tulltaxa innehåller en rubrik för färger, »andra slag, ej specificerade, oberedda eller beredda», som äro tullfria. Det händer också, att jernfartyg strykas med 2 à 3 olika färgblandningar, den ena efter den andra, och då uppgifves, att till sista strykningen någon gång användes en antiseptisk fernissa, som icke är försatt med någon färg. Om en sådan vara inkommer, så bör den enligt min åsigt tullbehandlas såsom fernissa; men den kan inkomma under samma utländska namn, som »bottenfärger» ofta hafva (»Antifowling»), och saken kan då blifva föremål för tvist. Vidare vill jag anmärka, att målarefärger, beredda med fernissa, efter utskottets förslag, likasom förhållandet nu är, skola förtullas såsom fernissa. Sådant är likväl förenadt med stora praktiska olägenheter, ty tulltjenstemännen nödgas då ofta låta undersöka, huru vida inkommande målarefärger innehålla

Angående tullen å fernissa m. m. (Forts.)

harz, för att afgöra, om de kunna innehålla någon fernissa och följaktligen böra såsom fernissa tullbehandlas. Likaså synes det vara olämpligt, att målarefärger, som äro beredda med kokad linolja, skola beläggas med samma tull som fernissor.

Jag har derför ansett lämpligare, att målarefärger, beredda med icke spritaktig fernissa, tullbehandlas såsom målarefärger beredda med olja.

I öfverensstämmelse med hvad nu blifvit anfördt har jag uppstält följande förslag till redaktion af rubriken fernissa:

Fernissa:

sprithaltig	1 kilogram	1 krona	20 öre
andra slag	1 kilogram	—	30 öre

Anm. 1. Inkommer sprithaltig fernissa på kärl, innehållande minst 20 kilogram, må den, om egaren så önskar, få på hans bekostnad denatureras, på sätt derom är eller kan varda föreskrifvet, samt derefter utbekommas emot en tull af 40 öre per kilogram; men om sålunda inkommande sprithaltig fernissa är blandad med färgämnen af den beskaffenhet och i den mängd, att blandningen kan såsom målarefärg begagnas, må denna, efter skedd denaturering, endast draga en tull af 15 öre per kilogram. Inkommer sådan färgblandning på kärl, som innehålla mindre än 20 kilogram, eller sker ej denaturering, tullbehandlas den såsom oblandad sprithaltig fernissa.

Anm. 2. Målarefärger, beredda med icke sprithaltig fernissa, tullbehandlas såsom »målarefärger, beredda med olja.»

Under rubriken »*färger och färgningsämnen*» vill jag icke göra någon annan förändring, än att tullsatsen höjes för målarefärger, beredda med olja, från 5 till 15 öre per kilogram, på sätt utskottet föreslagit. Tullkomitén hade för dessa färger föreslagit en tullsats af blott 10 öre, och mig synes denna vara tillräcklig; men jag vill ej nu yrka någon förändring af utskottets förslag i detta hänseende, helst jag anser tullsatsens storlek i förevarande fall vara af jemförelsevis mindre vigt. Såsom kammaren behagade finna, skiljer sig mitt nu afgifna förslag från utskottets äfven deri, att alla färger, beredda med fernissa, enligt mitt förslag tullbehandlas lika, utan afseende å ändamålet, hvartill de användas. De kunna ju begagnas för många andra ändamål än till bestrykning af fartygsbottnar, såsom till åtskilliga jernartiklar, som ständigt äro i vatten, eller omvexlande äro utsatta för vatten och luft, såsom vattenhjul, jernbroar, maskiner m. m., och det finnes väl intet skäl, hvarför färgblandningar till dessa ändamål skola beläggas med högre tull än till jernfartyg, helst alla maskiner äro tullfria, hvilket jernfartyg icke äro. Jag tror derför mitt förslag hafva företräde framför utskottets och ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Jonsson i Hof anförde: Då utskottet föreslagit en höjning från 5 till 15 öre för målarefärger, utan att utskottet anfört något

skäl till en sådan förhöjning, vore det intressant att höra hvad som föranledt denna höjning. Det synes mig, att 10 öre vore en fullt tillräcklig tullsats för skyddande af den inhemska tillverkningen af denna vara. Man köper densamma för 50 till 60 öre per kilogram, och en tullsats af 10 öre måtte väl då vara fullt tillräcklig. Jag anhåller alltså att denna tullsats bestämmes till 10 öre per kilogram.

Angående tullen å fernissa m. m. (Forts.)

Herr E. G. Boström: Det var för mig svårt att höra herr Styffes framställning, men, så vidt jag rätt uppfattade honom, anmärkte han, att det blefve svårt att utröna, hvad som menades med bottenfärger. Han sade, att de kunde användas både till målning af fartygsbottnar och annat. Det kan väl hända, att det göres försök att införa under denna rubrik äfven andra färger, men det är ju vederbörandes sak att söka hindra sådan oloflig införsel. I tullkomitén är en mycket förfaren tulltjensteman ledamot och han likasom äfven generaltulldirektören sjelf hafva varit ense derom, att det icke vore svårt att se på en färg, om den vore afsedd att användas såsom bottenfärg eller icke. Det hade under den omnämnde tjenstemannens tjenstgöring — och han hade varit anställd å de största importorter — händt endast en gång att det kommit in en färg, hvarom man kunde tveka, om den vore att anse såsom bottenfärg eller ej.

Enligt herr Styffes förslag skulle målarefärger, beredda med fernissa, om de innehölle så mycket färg, att de kunde användas som täckfärger, draga denna tull. Men herr Styffes förslag är icke heller så lätt att tillämpa, då ju äfven detta förutsätter en pröfning af tulltjenstemännen.

Herr Olof Jonsson i Hof frågade, hvarför man skulle höja tullen på målarefärger från 5 till 15 öre. Detta kommer sig deraf, att de beredda färgerna — i allmänhet beredas färger med kokt linolja, hvilken tullbehandlas som fernissa — skulle enligt förslaget draga en tull af 30 öre, hvaremot vissa torra färger draga en tull af 5 öre, och man har ansett sig komma till en medelsiffra emellan dessa båda siffror genom att bestämma tullen för målarefärger, beredda med olja, till 15 öre. För öfrigt ber jag få meddela, att dessa frågor om tullen på färger och färgämnen varit föremål för ytterst sorgfälliga undersökningar inom tullkomitén. Herr Styffe sökte der drifva samma åsigt som nu, men han lyckades icke få någon med sig. Tullkomiténs förslag i denna del har också blifvit lemnadt utan anmärkning af så väl tullstyrelsen som kommerskollegium. Hvarför man sökt föra in dessa bottenfärger under rubriken målarefärger har varit derför, att eljest skulle dessa färger, som användas för fartyg, tullbehandlas såsom fernissa och draga en tull af 30 öre, då de icke innehölle sprit, och då de innehölle sprit af 1 krona 20 öre eller eventuelt 40 öre. Då för dessa färger hittills fått betalas i tull 25 öre, så innebär i sjelfva verket förslaget en tullnedsättning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Jonsson i Hof: Jag har nu hört, att förutsättningen, hvarför dessa färger skulle draga en tull af 15 öre, vore den, att de

Angående tullen å fernissa m. m. (Forts.)

i allmänhet beredde med *kokt* linolja. Jag tror detta vara ett misstag, ty dessa färger beredas i allmänhet icke af kokt utan af *okokt* linolja. Det är först i det fall att färgen skall direkt användas, som de beredas af *kokt* linolja, och denna tullsats skulle då komma att rigtas emot användning i större skala af dessa färger. Jag tror derför att en tullsats af 10 öre vore lämpligare än 15 öre.

Herr Lönegren: Så vidt jag kan finna, är det ej stor skilnad emellan utskottets och herr Styffes förslag; de syfta åt samma mål och hafva samma tullsatser; det är endast i redaktionen som de äro skiljaktiga. Herr Styffes förslag synes mig emellertid hafva företräde framför utskottets derutinnan, att det är mer omfattande och i fråga om de s. k. bottenfärgerna ej inskränker användningen till bestrykning af bottnar å jernfartyg, utan äfven medgifver dessa färgers användande för träfartyg och andra ändamål och sålunda förekommer osäkerhet, tvister och olika behandling vid dessa varors förtullning. Jag har för min del icke något emot, att herr Styffes förslag antages, men skulle i så fall önska att anm. 2 angående målarefärger, beredda med icke sprithaltig fernissa, flyttades från taxerubriken *fernissa* till *färger*, eller ock att den intoges under båda dessa rubriker.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr talmannen upptog till en början till proposition hvartdera af de olika yrkanden som förekommit i fråga om utskottets hemställan i punkten 7, dervid samma hemställan bifölls. Efder det vidare propositioner gifvits i enlighet med de meningar, som förekommit beträffande den i punkten 10 gjorda hemställan, blef jemväl denna utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Angående tull å fisk.

Härefter föredrogs *punkten 8*, deri utskottet hemstälde, att rubriken »Fisk», i tulltaxan måtte erhålla följande förändrade lydelse:

	Qvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
		Kr.	ö.
Fisk:			
saltad, inlagd eller rökt:			
anjovis, sardeller och thonfisk	1 kilogram	—	20
lax	1 kilogram	—	10
sill och strömming	1 kilogram	—	2
Anm. För kärlens vigt medgifves ej afdrag.			
alla andra slag	——	*fria.*	

I fråga härom yttrade:

Herr Ljungman: Förra året, då frågan om tull på fisk här var före, framstälde jag vissa anmärkningar deremot och bland annat

den, att det vore oklokt att så formulera tullsatsen för saltad sill, som här föreslagits, och jag ber att nu få upprepa detsamma. Förhållandet är nemligen, att de träkärl, hvari fisken inlägges, böra tillverkas af tjockare och tyngre staf, emedan fisken sålunda bättre förvaras. *Angående tull å fisk.* (Forts.)

Bestämmes det nu, att intet afdrag får ske för sjelfva kärlet, så är det klart, att ifrågavarande näringsidkare skola frestas att till skada för handteringen använda tunnare och lättare staf. Å ena sidan kommer man sålunda att tvingas att göra dåliga kärl, och å andra sidan kräfver näringen goda sådana. Nu säger man, att denna rubrik gäller utlandets och icke vår sill; men jag vill fästa uppmärksamheten på, att om exempelvis vår regering ville söka utverka några förmåner för vår sillexport med hänsyn till liknande bestämmelser i främmande land, skulle den mötas med det svar, att vi sjelfva hafva dessa bestämmelser. Det vore icke lätt att hos Ryssland yrka afdrag för kärlens vigt, om vi i vår egen tulltaxa hade den nu föreslagna bestämmelsen, att för kärlens vigt ej medgåfves afdrag. Mig synes bäst, om man stälde så till, att sillen liksom i Tyskland förtullades per tunna, eller också att afdrag skedde för vigten af kärlet för den sill, som packats i hel- eller halftunnor.

Jag tror emellertid, att hela denna tull är förkastlig så till vida, att man icke vinner hvad man dermed åsyftar. Meningen skulle väl vara att åstadkomma högre betalning för den strömming, som fiskas i Roslagen och vid Gestriklands kust. Nu är emellertid förhållandet, att under senaste åren priset å saltad sill sjunkit i hela verlden så mycket, att värdet å sillfångsten endast för det skotska sillfisket under tiden från år 1884 till år 1887 minskats med $19^1/_2$ millioner kronor. Detta beror likväl på förhållanden, som vi icke kunna afhjelpa genom någon tullsats.

Så länge norsk sill får hit införas tullfritt, och våra bohuslänska fiskare sälja sill för så ytterst billigt pris, finnes icke den ringaste utsigt för att genom åsättande af en tullsats, som endast träffar en obetydlig qvantitet finsk eller holländsk sill, kunna höja priset för den egna varan. Det kommer nog att blifva alldeles det samma som hittills.

Hvad man åsyftar vinner man sålunda icke, utan man endast vilseleder allmänheten, som tror, att man gör fiskerinäringen en tjenst genom att åsätta en tull, som icke gagnar fiskarena. Skola dessa gynnas, måste man vidtaga andra mer verksamma åtgärder.

Jag yrkar på grund häraf afslag på utskottets förslag.

Herr Collander: Jag skall också be att få yrka afslag på denna punkt. Jag vet icke hvarför man ständigt skall söka fördyra lifsmedlen för de mindre bemedlade klasserna. Man säger, att hvad spanmålen beträffar, är det svenska jorden, som kräfver det, ty den måste skyddas. Här kan icke samma skäl anföras, ty här är det fråga om en näring, som endast i obetydligaste mån skulle hafva nytta af denna tull. Fisket på vestkusten får ingen fördel deraf. Då så är förhållandet, och befolkningen behöfver få billig föda, är det alldeles onödigt att antaga denna tullsats. Den har icke något

Angående tull å fisk. (Forts.)

praktiskt gagn, så vidt jag ser, ty strömming står i allmänhet i högre pris än sill, och der ha de, som fiska strömming, sin största konkurrent.

Jag yrkar, som sagdt, afslag å utskottets förslag.

Herr E. G. Boström: Herr Ljungman anmärkte först att det vore olämpligt att, om man ville hafva tull på fisk, beräkna jemväl kärlets vigt, ty då komme man att använda så tunn och lätt staf som möjligt för att få minsta tull, hvarigenom man på samma gång riskerade att fisken blefve dålig. Ja, det hänger verkligen så mycket på kärlets beskaffenhet, att om man icke har goda kärl, blir fisken nästan värdelös, då den såsom vi veta härsknar, och just derför förefinnes ingen fara i detta hänseende, ty fiskarena ställa icke så till, att de för att undgå en utgift af några öre riskera att hela kärlets innehåll förderfvas.

Herr Ljungman sade vidare, att det vore bättre, om vi såsom i Tyskland bestämde en viss tull per tunna. Det finnes emellertid i den tyska tulltaxan derjemte den bestämmelsen, att om kärlet är af ovanlig form, skall tullen utgå efter vigt, och ofta kan man icke veta huru »vanliga» kärl skola vara beskaffade.

Herr Ljungman var också rädd för att, om vi åsatte denna tull, vi icke skulle kunna bereda någon afsättning för våra fiskeprodukter i Ryssland. Detta har dock visat sig vara omöjligt under de många år, vi hafva haft tullfrihet på fisk, och Ryssland är icke ett land, som gerna öppnar sin marknad för andra. Han slutade med att säga, att om man vill hjelpa i detta fall, måste man vidtaga andra åtgärder. Jag beklagar att herr Ljungman icke antydde, i hvilken rigtning denna hjelp annars skulle kunna lemnas. Han uppgaf, att det skotska fisket numera lemnar ringare utbyte än förr, och förhållandet är också att det äfven hos oss gått så ned, att inom hela norra Roslagen — södra Roslagen handlar mest på Stockholm med färsk fisk — och inom icke blott en del af utan hela Gefleborgs län fiskarena så godt som bragts till ruin i följd af de låga prisen på fisk. Kan man nu genom åsättande af denna tull bereda dem någon lättnad, som de sjelfve äro öfvertygade att de derigenom skola vinna, synes mig att man gör en god handling. Desse fiskare hafva för öfrigt ett sträfsamt och farligt arbete; råka de ut för storm, blifva de ofta af med sin redskap och sina båtar. Det synes mig icke heller lönt att nu tala om att man pålägger en tull, som drabbar den fattige arbetaren, ty om man ser närmare till saken, skall man finna, att fiskarena vanligen äro fattigare än de, som köpa deras fisk.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Utskottet säger på sid. 13, att fiskarebefolkningens arbete är lika mycket i behof af skydd som annat inhemskt arbete. Ordföranden i bevillningsutskottet har dessutom tillagt, att det är alldeles nödvändigt, att desse fattige arbetare få någon lindring i sitt betryck. Jag tror dock, att det varit godt, om bevillningsutskottet lemnat någon upplysning om hvilka som äro de fattigaste, desse fiskare eller de som konsumera den strömming, som af

dem fiskas. Är det så att dessa konsumenter äro de fattigare, synes det mig som om man toge hjelpen på orätt ställe. Jag tror derför, att om man verkligen vill hjelpa desse fiskare, bör det ske på annat sätt än här föreslagits. Jag tycker man skulle kunna taga en del af spanmålsskatten och skänka den åt fiskarena, men att ytterligare lägga en skatt på de mindre bemedlade, för att hjelpa desse fiskare, förefaller mig vara en oerhörd orättvisa.

Angående tull å fisk. (Forts.)

Jag vill sålunda be, att de af herrar protektionister, som hafva hjertat på rätta stället, icke måtte rösta för denna tull. Om bevillningsutskottet föreslagit ett särskildt moment, hvari det hetat, att samtlige bevillningsutskottets ledamöter icke skulle få äta annat än strömming, skulle jag röstat derför, men då jag är öfvertygad att ingen af desse herrar konsumera någon strömming, så kan jag icke gå in på den föreslagna tullen.

Jag yrkar alltså afslag på utskottets hemställan.

Herr Ljungman: Med anledning af herr Boströms anförande, ber jag få nämna, att det i Tyskland, som är det förnämsta sillexporterande land i verlden, aldrig visat sig uppstå några olägenheter af bestämmelsen att tullen skall utgå per tunna, samt att, hvad angår importen till Ryssland af svensk sill, denna är i stark tillväxt, trots den höga tull, som der drabbar hvar silltunna. Då vi sålunda hafva utsigt att kunna drifva en stor salterinäring och export af saltad fisk, är det af vigt att icke sjelfva slå in på en bana, som man vill undvika beträffande egna produkter.

Herr Boström var öfvertygad om, att den föreslagna tullen skulle hjelpa desse roslagsfiskare, men han anförde icke något bevis för sin åsigt, och det är *bevis* som fordras, då man vill åsätta en sådan tull. Denna kommer enligt mitt förmenande icke att medföra ett enda öres höjning i priset, hvarför också talet om att man icke skall betunga den fattige är onödigt. Priset blir detsamma, om denna tull kommer till stånd eller icke. Det är alldeles onödigt åsätta tull, då man icke derigenom gagnar någon, ty väl kan man göra dessa finnar, som hit införa strömming, litet förargelse, men icke gagna vi oss sjelfve dermed, utan tvärt om. Om herrarne se efter i bevillningsutskottets betänkande, skola herrarne finna, huru importen af utländsk sill nedgått. Vi behöfva blott jemföra importen från Nederländerna år 1886, då den utgjorde 764,475 kilogram, och 1887, då den sjunkit till 45,531 kilogram. Denna import har således minskats hastigt och är nu ganska obetydlig, och på samma sätt kommer det troligen att gå äfven med finska importen, ty det finnes skäl antaga, att sillsalterinäringen i vårt land, åtminstone i Bohuslän, kommer att gå framåt med stark fart.

Hvad åter roslagsfisket beträffar, så tror jag icke att, så länge norsk sill på grund af mellanrikslagen går in tullfritt, och så länge Bohuslän producerar så mycken och billig sill, det är möjligt att genom någon tullsats drifva upp Roslagens strömming i högre pris; och det är väl ur den synpunkten, som man bör taga frågan. Det kan icke vara min skyldighet att påpeka, huru roslagsfisket skall upphjelpas, ty det åligger den tjensteman, som kommer att få befattning

Agnående tull å fisk. (Forts.)

härmed i den jordbruksstyrelse, hvartill Riksdagen nyligen beviljat medel; och enligt min öfvertygelse kommer äfven denna styrelse att taga saken om hand för att söka förbättra äfven denna fiskeribefolknings ekonomiska ställning, som kanske icke är den bästa. Jag vidhåller derför mitt yrkande om afslag.

Herr Petersson i Runtorp: Man framhåller så ofta i denna kammare den här välsignade tullfrågan och talar om huru jordbrukarne stå på sina egna intressen och icke alls bekymra sig om den fattige. Det är derför jag begärt ordet och vill ock visa mina ord i gerning. Det kan väl ej påstås, att jordbrukarne skola ha någon nytta af denna tull, men jag vill ändå rösta för densamma, ty om man har skydd, så bör den ene skyddas lika väl som den andre, alltså äfven den fattige, och det kan man väl icke säga att dessa fiskare äro så rika, utan de behöfva nog skyddas äfven de. Man har ju velat, att vi skulle taga bort allt skydd samt upphöra att vara protektionister, men då vi ej kunna det, böra vi vara rättvisa mot alla, och derför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Jag kan mycket väl fatta, att utskottet utgått från den synpunkt, att äfven fiskerinäringen skall skyddas, men man får icke uteslutande se saken från den sidan, utan måste också, såsom en talare anmärkt, se på, huru vida konsumenterna hafva någon nytta häraf. För öfrigt tycker jag, att utskottet ganska grundligt motiverat, att en tull å fisk icke skulle kunna verka synnerligt mycket till fiskerinäringens upphjelpande. Utskottet har nemligen åberopat från fiskare i Roslagen och Gefleborgs län inkomna framställningar om tull å saltad strömming, i hvilka det uppgifves: »att priset å en heltunna strömming, som år 1883 utgjorde 16 à 19,50 kronor, år 1884 nedgick till 10 kronor och sistlidna år utgjorde allenast 7 à 9 kronor.» Angående den sista uppgiften vill jag anmärka, att den måtte bero på misstag, ty sistlidet år stod strömmingen icke så lågt som 7 à 9 kronor tunnan. Emellertid om strömmingen år 1883 kunnat stå så högt i pris *utan* tull, så tror jag icke, att den af utskottet nu föreslagna tullen skall kunna upphjelpa fiskerinäringen, ty det låga priset beror derpå, att när man fiskat så mycket att det blir öfverflöd i marknaden, så måste naturligtvis priset nedgå, och den omständigheten om man har tull eller icke betyder ej mycket för den fattiga fiskarebefolkningen och inverkar i sjelfva verket icke alls på deras utkomst. Jag tror, att, då detta måste anses såsom en nödvändighetsvara och som allmännast, åtminstone hvad strömming beträffar, förbrukas af den fattigare befolkningen, det icke är skäl, att Riksdagen från sin sida förordar den föreslagna tullen. Jag tror så mycket mindre, att skäl härtill förefinnas, som vi hafva oss bekant att Första Kammaren redan afslagit utskottets förslag i denna del. Detta gifver åtminstone mig anledning yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Gumælius: Det får ju villigt medgifvas, att utskottet *principielt* har rätt i sitt förslag, ty sedan man satt tull på nästan

alla förnödenheter, som brukas af de arbetande klasserna, så att knappast något af större betydenhet återstår än de poster, som här äro i fråga, så fordrar konseqvensen, att den salta sillen och strömmingen också få följa med, ty annars kunde der utveckla sig någon skadlig vällefnad bland de mindre bemedlade, hvilket ju utskottet och Riksdagens majoritet sökt att så mycket som möjligt förekomma. Men jag får säga, att jag, som icke hållit mig till den sidan förut, tycker mig kunna vara oförhindrad att yrka bibehållande af punktens nuvarande lydelse och således afslag å utskottets förslag.

Angående tull å fisk. (Forts.)

Det är, så vidt jag kan erinra mig, första gången som jag här, på de senare åren åtminstone, från spetsen af det ärade bevillningsutskottet och äfven från en annan talare, som nyss yttrat sig, hört uttalas några hjertliga ord till arbetarnes fördel. Men då så är, får man väl äfven, såsom en föregående talare påpekade, tänka på, hvar de flesta arbetarne stå, som äro intresserade i denna fråga, och jag föreställer mig då, att de som i denna fråga hafva hjerta för arbetarne böra hålla mera med majoriteten af dem, d. v. s. på köparne, än med minoriteten, fiskarena, ty de äro helt visst ett fåtal. Det är rätt illa, att man icke kan hjelpa äfven dem, helst de fått sin brödföda och öfriga lifsförnödenheter fördyrade, men att åt denna lilla grupp votera en kompensation på mångas bekostnad, det kan jag icke vara med om, och jag yrkar derför afslag å utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner så väl på bifall till utskottets hemställan som ock på afslag derå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs enligt en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemstält i 8:de punkten af dess betänkande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 80 ja och 111 nej, hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Punkterna 9 samt 11—18.

Biföllos.

Angående höjning af tullen på majs.

Punkten 19.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:r 9, hade herr *Söderberg* och i motion, n:r 68, inom Andra Kammaren herr *N. Jönsson i Gammalstorp,* med hvilken fyra af kammarens ledamöter instämt, yrkat, att tullen å *majs* måtte höjas; men hemstälde utskottet under förevarande punkt, att de i berörda motioner framstälda yrkanden icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af denna punkt begärdes ordet af

Herr Jönsson i Gammalstorp, hvilken yttrade: Då artikeln majs icke ingår i de fattiges lefnadsförnödenheter, då den icke är nödvändig eller behöflig inom landet; då en förhöjning i tullen på majs enligt min åsigt skulle leda till en minskad så väl produktion som konsumtion af bränvin samt medverka till nykterhetens befrämjande; då en förhöjning i tullen äfven skulle vara till stort gagn och till stor fördel för de mindre jordbrukarne, i synnerhet i södra Sverige, der potatisodling mest nyttjas, och till gagn icke blott för bönderna utan äfven för jordtorparne, enär der icke finnes någon sådan, som ej har potatis till afsalu, hade jag trott att beredningsutskottet skulle tillstyrka bifall till min motion. Så har, såsom vi se, icke blifvit fallet, utan har utskottet afslagit motionen. Såsom skäl för afslag anför utskottet — under erinran att majs, som förut varit tullfri, från och med den 15 juli 1887 drog en tull af 2 kronor för 100 kilogram och efter den 14 februari 1888 drager en tull af 2 kronor 50 öre för samma qvantitet — att importsiffrorna utvisa, att redan den tull, som blifvit majs åsatt, medfört ett högst betydligt nedgående af importen och åstadkommit just hvad motionärerna åsyftat. Att förhållandet skulle vara så, att denna tullsats åstadkommit just hvad jag och herr Söderberg i Första Kammaren velat åstadkomma, vågar jag bestrida. Att majsimporten under åren 1887 och 1888 högst betydligt nedgått, tror jag icke föranledts af tullens tillkomst, utan jag tror att det berott på de föregående årens stora inport. Denna har återigen förorsakat en öfverproduktion af bränvin, som gjort att bränvinspriset under år 1888 nedgått så oerhördt som till 22 öre per kanna af 50 procent bränvin, när skatten är frånbragen. Detta pris var åtminstone gällande i södra Sverige; här var det kanske något högre. Detta låga pris omöjliggjorde all import af majs. Det tyckes också framgå af majsimporten i år, att förhållandet är sådant, att tullen icke torde vara tillräckligt hög för att åstadkomma hvad vi önska. Det har nemligen visat sig, att under några månader af innevarande år — de sista månaderna — importen af majs uppgått till — jag har ej så noga uppgift på siffran — men till minst 7,000,000 kilogram, och den skulle hafva blifvit ännu större, om ej naturhinder kommit i vägen, så att importen kunnat börja tidigare. Det var nemligen sådana hinder under februari månad. Men den import, som redan egt rum, har åstadkommit en öfverproduktion af bränvin, som beräknas till 1,500,000 kronor, och denna skulle hafva blifvit ännu större, om icke majs-

importen, som sagdt, under någon tid blifvit hindrad. Hvad tro nu herrarne att denna öfverproduktion kommer att göra för landtmännen? Jo, att på hösten priset på potatis så nedsättes, att vi, som vid en god skörd eljest skulle fått ganska god betalning för denna vara, nu kanske få två kronor tunnan eller 1 krona hektolitern. Detta är ett pris, som för landtmännen är ruinerande och långt understiger produktionskostnaden.

Angående höjning af tullen på majs. (Forts.)

Då förhållandena äro sådana och då ingen har skada af en höjning af denna majstull, har jag icke kunnat förstå, hvarför utskottet afstyrkt motionen. Utskottet säger visserligen, att en del af den majs, som införes, användes till kreatursfoder. Ja, det kan väl hända att en del användes dertill, men det måtte vara högst obetydligt. Jag tror att med nu rådande låga pris på hafre det är billigare att utfodra sina kreatur med hafre än med majs.

Utgången af denna fråga är, som sagdt, vigtig för jordbrukarne i södra delen af landet, och ett bifall till min motion skulle af dem helsas med mycken glädje. På grund af hvad jag anfört vågar jag yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion. Skulle någon annan yrka en lägre tullsats, t. ex. den af herr Söderberg föreslagna, så skall jag för att vinna något icke hafva något deremot, utan i så fall förena mig i ett sådant yrkande.

Herrar *Erickson* i Bjersby, *Larsson* i Mörtlösa, *Jakobson* och *Fredholm* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson: Det är väl icke mycken förhoppning att få någon ändring i det resultat, hvartill utskottet kommit, emedan, såsom af betänkandet synes, det icke finnes någon enda reservant mot utskottets hemställan i denna punkt. Jag kan dock icke neka till, att de skäl utskottet framstält för sitt afstyrkande af motionärernas förslag äro synnerligen klena, om utskottet ens kan anses hafva framstält några skäl alls. Jag antager, att motionärerna gått ut från den synpunkten, att man genom att höja tullen på majs skulle kunna minska bränvinsbränningen i landet af utländska produkter. Då i kammaren förelåg till afgörande frågan om förbud att tillverka bränvin af majs, försökte jag att medverka till ett beslut i den rigtningen, så att vårt land icke skulle öfversvämmas af majs för att användas i våra bränvinspannor. Men Andra Kammaren ville icke lyssna till det förslag, som då förelåg.

Jag hade verkligen hoppats, att efter de upplysningar, som då lemnades i kammaren, man från bevillningsutskottet skulle fått ett förslag i den rigtning, som man då här åsyftade, men mitt hopp har varit förgäfves. Jag skall nu upptaga de skäl, som utskottet framlagt för sitt afstyrkande förslag, till granskning och hoppas kunna visa, att dessa skäl äro synnerligen lätta, om ens några sådana förefinnas.

Utskottet säger: »Under erinran att majs, som förut varit tullfri, från och med den 15 juli 1887 drog en tull af 2 kronor för 100

Angående höjning af tullen på majs. (Forts.)

kilogram och efter den 14 februari 1888 drager en tull af 2 kronor 50 öre för samma qvantitet, anmärker utskottet, att ofvanstående siffror utvisa, att redan den tull, som blifvit majs åsatt, medfört ett högst betydligt nedgående af importen och åstadkommit just hvad motionärerna åsyftat.» Nu upplyser utskottet här på samma sida i betänkandet, att 1887 var importen af majs 4,564,855 kilogram, men 1888 endast 174,099 kilogram. Det skulle således icke hafva varit bekant för det ärade bevillningsutskottet, hvilken mängd potatis som fans i vårt land år 1888. Potatisskörden var då så riklig, att potatisen såldes till brännerierna för 2 kronor à 2 kronor 50 öre per 9 kubikfot. Huru var det då tänkbart, att en enda kilogram majs skulle användas i bränvinspannorna? Det var helt enkelt omöjligt. Det är således en alldeles origtig uppgift af bevillningsutskottet, att det skulle varit höjandet af majstullen med 50 öre, som verkat att majsimporten under det året gick ned till 174,099 kilogram, en uppgift, som utskottet naturligtvis icke kan försvara.

Utskottet säger vidare: »Visserligen hafva under innevarande år några större partier majs importerats, men af detta förhållande, antagligen beroende på dels nuvarande ovanligt låga pris å nämnda sädesslag, dels, och hufvudsakligast, på den nästlidna år mindre goda potatisskörden, lärer icke kunna dragas den slutsats, att majsinförsel skall komma att ega rum i någon afsevärd grad.»

Huru kan bevillningsutskottet säga, att majsprisen äro ovanligt låga i år? Det är konstateradt, att vid brännerierna, åtminstone i Skåne, majsen i år betingat ett pris af 1,10 à 1,12 — jag räknar i lispund, som är den vanliga beräkningen och lättast begagnelig. Men för några år sedan, innan tullen fans, såldes majsen för 75 à 80 öre pr lispund. Det kan således icke sägas, att priset på majs gått ned; det är icke sant. Ty om man än drager tullen ifrån, är priset ännu högre än det i medeltal förut varit.

Nu säger utskottet vidare: »En del af den majs som införes torde för öfrigt användas till kreatursfoder». Att denna andel ej är särdeles stor, bevisar bevillningsutskottet sjelf allra bäst med de siffror det anför. År 1885 importerades 28,037,443 kilogram; år 1886 11,217,640 kilogram; år 1887 4,564,855 kilogram. Att importen var så stor 1885 berodde naturligtvis dels på det låga priset å majs och dels det höga pris, som fans å potatis, så att stora qvantiteter majs införskrefvos för bränvinsbränningen. Det blef då, såsom herrarne veta, ett mycket stort öfverskott af majs, och detta öfverskott blef liggande i magasinen, på många ställen ända till 1887, hvilket gjorde att importen det året icke blef större än 4,564,855 kilogram, då alla de gamla majsförråden togo slut, sedan en stor öfverproduktion af bränvin, till stor del tillverkadt af majs, uppkommit, och nedsatte bränvinspriset så lågt att något sådant under flera årtionden icke varit dermed jemförligt. Men år 1888 nedgick importen ända till 174,099 kilogram. Detta bevisar allra bäst, huru stora qvantiteter majs användas till kreatursutfodring, emedan det året kunde icke ett enda lispund majs användas i bränvinspannorna, utan hela beloppet som importerades användes till kreatursutfodring. Således ser man att det är en mycket obetydlig qvantitet, som dertill användes, och det

är helt naturligt under så låga pris, som finnas å vår inhemska spanmål.

Angående höjning af tullen på majs. (Forts.)

Jag antager, att under de år, för hvilka utskottet lemnat utredning om huru vidsträckt importen har varit, afkastningen å brännerierna af den majs, som importerats, varit ungefär densamma, som jag någon gång förut meddelat kammaren, eller att bränvinstillverkningen af majs vid 50 procent styrka varit $2^1/_2$—3 millioner kannor i medeltal årligen. Det bränvinet har visserligen icke kommit direkt hit från utlandet, men införts indirekt genom majsen, och kan icke återutföras från riket, utan måste ovilkorligen förbrukas inom landet. Kan det verkligen vara rigtigt, att man ställer så till, att utländska produkter nedläggas i våra bränvinspannor och derigenom skapa floder af bränvin, tillverkadt af utländsk vara, som man bjuder det svenska folket supa ut. Jag kan icke tro detta vara nationalekonomiskt klokt eller rigtigt. Nu medgifver utskottet, att i år införts några större partier majs, och jag är viss på, att utskottet haft tillgång på ledamöter, som skulle kunnat upplysa om hvilka oerhörda qvantiteter majs införts under detta år, särskildt för att användas i bränvinspannorna. Jag kan naturligtvis icke uppgifva några siffror, men jag vet, att vid brännerierna i allmänhet lär potatisen hafva tagit slut i början eller medlet af mars månad, och att man följaktligen måst uppehålla bränningen sedan dess till slutet af april nästan uteslutande med majs, och jag antager derför, att äfven i år 2—3 millioner kannor bränvin komma att tillverkas af majs. För min del anser jag det alldeles orimligt att införa en vara, som nära på uteslutande användes för bränvinstillverkningen, medan åter, om den icke funnits, särskildt detta år, med något förhöjdt pris å bränvinet, en stor del af den hafre och det korn, som skadats i följd af det dåliga bergningsvädret, eljest kunnat dertill användas, som majsimporten förhindrat.

Jag vädjar till sist särskildt till dem i denna kammare, som föra nykterhetens talan, att komma oss till hjelp, så att man på något sätt kan stäfja detta missförhållande. Jag skall dock icke gå så långt i mitt yrkande som motionären, utan för att vinna något ber jag få yrka, att majs må åsättas en tull af 3 kronor 50 öre per 100 kilogram.

Herr Pehrson i Törneryd: Då det vigtigaste, som kunnat sägas i denna fråga, redan är sagdt, så skall jag inskränka mig till att endast yttra några få ord. Jag har alltid tyckt att det ligger en viss obillighet i, att vårt land icke skulle vara, om jag så må säga, värdigt nog att tillsläppa råmaterialet till det bränvin, som här i landet tillverkas och konsumeras. Vi veta alla, att då utländingen får en ymnig majsskörd, så blir priset på denna vara så lågt, att man icke kan tänka på att få sälja sin potatis till landets brännerier, äfven om man vill sälja till så lågt pris som 3 kronor à 3 kronor 50 öre pr 9 kubikfot. Om än genom en högre tullsats på majs, än den för närvarande gällande, man skulle höja detta pris på potatis, så att det ginge upp till minst 4 kronor à 4 kronor 50 öre, så skulle deruti helt säkert icke ligga någon obillighet, utan tvärt om synes

Angående höjning af tullen på majs. (Forts.)

det mig endast vara för potatisproducenterna behöfligt. Och ingen må föreställa sig att den fördel, som deruti ligger, skulle komma uteslutande jordbrukarne sjelfva till godo; utan det vore äfven till fördel för arbetarne ute på landsbygden. Det förhåller sig nemligen så, som många af herrarne torde veta, att med potatisodlingen, som med all rotfruktsodling, följer också ett ganska drygt arbete, ett arbete som ofta kan utföras af qvinnor och barn och tillskynda dem inkomster, som de icke annars kunna få så lätt. Jag har alltid haft svårt att förstå, huru man kan försvara den åtgärden, att genom en origtig tullagsstiftning vi vid bränvinstillverkningen mången gång skola använda den amerikanska majsen i stället för den svenska potatisen, äfven då den sistnämnda för mycket lågt pris står att erhålla.

Jag nekar icke till att en högre tullsats på majs må hända kan tillskynda de södra delarne af landet större fördelar än andra landsändar, men jag är öfvertygad om, att detta intresse i de södra delarne af landet sammanfaller med det stora helas intresse; och jag föreställer mig att vi litet hvar vilja erkänna, att det ligger en obillighet deri, att man icke till äfven så låga pris, som snart sagdt ingen behållning lemna för jordbrukaren, får sälja sin potatisskörd till bränvinstillverkaren i landet, utan att dessa mången gång i första hand skola taga råmaterialet från utländingen.

Det har redan af en föregående talare blifvit antydt orsaken, hvarför majsen under de sista 2:ne åren icke kunnat importeras med samma fördel som förut, men att majs under det löpande året blifvit importerad till ganska stor mängd. Jag föreställer mig att, om de upplysningar äro fullt tillförlitliga, som man haft från utlandet på sista tiden, nemligen att det sista skördeåret lemnat en ovanligt god majsskörd, det skall visa sig, när det nya tillverkningsåret börjar, att, såsom ofta förut varit fallet, det blir den amerikanska majsen, som skall utgöra råmaterialet vid våra brännerier i stället för den svenska potatisen.

Jag vill derför på det sätt instämma med motionären, att kammaren beslutar, att med afslag å utskottets hemställan, å artikeln majs åsättes en tullsats af 3 kronor 50 öre per 100 kilogram.

Herr Bexell: Då utskottet sagt, att en del af den införda majsen användes till kreatursfoder, vill jag deremot anmärka, att majs icke lämpar sig till utfodring af kor. Och att den är alldeles olämplig och oduglig till foder åt svin, åtminstone för den händelse de äro afsedda för export, framgår deraf, att på alla priskuranter, som landtmännen få mottaga af de stora slagterierna, står det särskildt anmärkt: »majsfläsk användes icke.» Således är det tydligt, att den importerade majsen användes uteslutande till bränvinsbränning.

Det är egendomligt att när bränvinet anses för att vara ett sådant otyg, att, som man ofta sagt, man skall höja skatten på bränvinet, för att man derigenom höja priset på denna vara, hvarigenom man hoppas kunna inskränka dess konsumtion; det är egendomligt, säger jag, att när nu till och med bränvinsbrännare uppträda, som äro nog lojala att icke vilja använda majs för bränvinshandteringen, och

bränvinet sålunda skulle komma att fördyras, då tror jag till och med att man får nykterhetsvännerna emot sig.

Angående höjning af tullen på majs. (Forts.)

Jag skall be att få instämma med de föregående talare, som beträffande artikeln majs yrkat en tullsats af 3 kr. 50 öre per 100 kilogram.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag begärde ordet med anledning af herr Sven Nilssons yrkande på en tull å majs af 3 kronor 50 öre per 100 kilogram; och jag ber derför att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig med honom

Herr E. G. Boström: De herrar, som yrkat att det skulle åsättas en högre majstull, hafva gjort det i det syftet, att man härigenom skulle bringa upp priset på potatis högre än hittills. För min del tror jag att, om herrarne se på siffrorna i utskottsbetänkandet, herrarne skola finna, att den tull, som redan är pålagd, är alldeles tillräcklig för att hålla majsen borta under normala år, då potatisskörden varit tillfredsställande. Men när, såsom under sista året var fallet, skörden varit klen, så är det klart att för bränneriändamål en eller annan större last majs importeras. Men icke kan det vara skäl, när det endast har varit en dålig skörd och således ett undantagsförhållande, att då genast förändra och höja den nuvarande tullsatsen. Och en sådan tullförhöjning kommer tydligen, enligt min uppfattning, icke att verka till det, som herrarne antagit, nemligen till en minskning af bränvinsproduktionen. Ty det är alldeles klart, att produktionen här som i andra fall betingas af konsumtionen. Finnes det derför tillräckligt med potatis, så använder man det råmaterialet. Finnes det icke, så skaffar man sig annat. Och det synes mig således alldeles icke tjena något till att lägga högre tull på majs, då det står alla bränvinsbrännare fritt att använda utländsk råg och utländskt hvete lika så väl som svensk råg och svenskt hvete för samma ändamål. Jag kunde förstå saken så vida det äfven nu, som för några år sedan, vore fråga om ett förbud mot att använda råg och hvete till att bränna. Då skulle jag kunna tänka mig, att en högre majstull kunde verka till det angifna syftet. Men så länge det är medgifvet att bränna hvete och råg, blir resultatet alldeles detsamma, äfven om herrarne höja tullen på majs. Jag vill ej ingå på någon kontrovers om det rätta uti hvad utskottet sagt, men jag vill endast anmärka, att då herr Sven Nilsson sade, att majsprisen för några år sedan voro lägre än nu, han nog har rätt deri, men utskottet har också alldeles rätt, då det säger att majsprisen för närvarande äro väsentligen lägre än föregående år. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan herr Jönsson i Gammalstorp numera återtagit sitt förut framstälda yrkande om bifall till sin motion, återstodo endast tvenne yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på antagande af det förslag, herr Sven Nilsson under öfverläggningen framstält. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt fann svaren hafva ut-

fallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering begärdes samt anställdes enligt en nu uppsatt och af kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemstält i 19:de punkten af dess betänkande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, beslutat höja tullen å majs till 3 kronor 50 öre för 100 kilogram.

Omröstningen visade 123 ja mot 62 nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med ja-propositionen.

Punkterna 20 och 21.

Biföllos.

Angående upphäfvande af spanmålstullarne.

Under *punkten 22* hemstälde utskottet, att en inom Första Kammaren af herr *L. O. Smith* afgifven motion, n:o 48, om upphäfvande, så snart ske kunde, af den sistlidna år åsatta tull å spanmål, malen och omalen, måtte lemnas utan afseende.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Pehrson i Törneryd: Jag har icke något annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan. Det skulle vid sådant förhållande synas opåkalladt att vid detta tillfälle taga kammarens tid i anspråk, men, med afseende å motionärens uttalanden angående dels spanmålstullens verkan inom provinsen Blekinge och dels motionärens sätt att omnämna de representanter från provinsen, hvilka i tullfrågan haft en annan mening än den han haft och har, anhåller jag att med några ord få bemöta dessa uttalanden.

Efter det motionären i sin inledning till motionen tyckes förmena, att den nyligen åsatta spanmålstullen har i betydlig mån stegrat priset å spanmål äfvensom att mjöltullen skulle komma att höja mjölpriset med hela sitt belopp, samt derjemte framhållit huru som »det nya systemet» skulle för provinsen Blekinge vara högst ogynsamt, så yttrar han sig på sid. 3 i motionen uti följande ordalag:

»Af dessa anledningar manad att söka utröna spanmålstullens inverkan på näringslifvet, har jag af två skäl blifvit föranledd att dervid rigta min uppmärksamhet särskildt på det län, jag har den äran att representera, dels af det intresse, jag helt naturligt hyser för detta län, dels med anledning deraf, att de fleste af länets öfriga

representanter ansett sig böra med förkärlek omfatta det nya systemet. Om de, såsom all anledning är att antaga, gjort detta i främsta rummet af nit för länets bästa, så gälde det för mig att förskaffa mig full visshet, om i förevarande fall mina valmän mot all rimlighet kunde hafva andra intressen än landet i sin helhet. Skulle detta hafva befunnits vara fallet, så anser jag det hafva varit min moraliska pligt att ställa min plats i riksdagen till deras förfogande, på det de då skulle hafva blifvit i tillfälle att besätta den med någon, som kunnat bevaka deras intressen, utan att för den skull hafva varit tvungen att göra offer af sin uppfattning om rikets sannskyldiga nytta.»

Angående upphäfvande af spanmålstullarne. (Forts.)

Så vidt möjligt varit har jag försökt af motionen kunna utröna, hvad som kunnat gifva motionären anledning till att göra dessa reflexioner och framställningar.

Man hänvisas dervid af motionären sjelf i främsta rummet till de statistiska uppgifter, som bifogats motionen. Jag tänkte mig möjligen i dem finna åtminstone något till stöd för hvad motionären åberopat, men jag får säga, att jag af dessa statistiska tabeller icke kunnat inhemta något, som egentligen kan styrka motionärens förslag. Och ett sådant resultat af undersökningen var på förhand så mycket troligare, som dessa uppgifter icke gå längre fram i tiden än till och med år 1886, och de förhållanden, som borde ligga till grund för motionärens förslag kunde ej få vara andra än de som röra det sistförflutna året. Det är derför så mycket mera svårförstådt, huru man skulle kunna af dessa tabellsiffror hemta upplysningar om, på hvad sätt den åsatta spanmålstullen under år 1888 verkat. Motionären har medgifvit, att länet Blekinges vigtigaste näringskälla bestod i jordbruksnäringen; och detta är rigtigt. Men så mycket besynnerligare synes det mig derför vara, att spanmålstullen skulle vara oförenlig med provinsens bästa.

Beträffande provinsens folkmängd, fördelad på landsbygd och städer, så förhåller det sig så, att landsbygdens är ungefär 4 gånger så stor som städernas. Äfven om nu någon eller några skulle anse, att städerna hade annat intresse än landsbygden i förevarande sak, så må väl vid nu omnämnda förhållande landsbygdens intresse väga något mer än städernas, i synnerhet då det gäller en för landsbygden så vigtig fråga som denna.

Jag har inhemtat kännedom om att flere af städernas spanmålshandlande ingalunda hafva samma uppfattning nu om spanmålstullen som vid dess införande. De förmena att densamma hittills icke så synnerligen mycket stegrat spanmålspriset som fastmera medfört fasthet i marknaden och framför allt infört mera sundhet i handeln med spanmål.

Det kan icke vara annat än till landets fördel, att spanmålstullen reglerat spanmålshandeln, så att priset vunnit mera i fasthet och framför allt, att i handeln inträdt en större sundhet än förut; och detta var välbehöfligt icke allenast för provinsen Blekinges jordbruksidkande befolkning utan för hela landets. Sist ber jag få nämna, att jag vågar vara öfvertygad om, att de åsigter, jag här uttalat,

Angående upphäfvande af spanmålstullarne. (Forts.)

särskildt i hvad de omfatta de blekingska förhållandena, delas af det stora flertalet af dem, å hvars vägnar jag här talat.

Det faller af sig sjelf, att jag, såsom redan nämdt är, icke har annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Svensson* i Lösen och *Peterson* i Hasselstad.

Herr Dahlberg: Jag skall endast göra en kort erinran mot utskottets motivering. Utskottet säger nemligen: »I anledning af detta herr Smiths yrkande skulle utskottet kunna inskränka sig till att erinra, att man väl ännu svårligen kan med bestämdhet tala om verkningarna af de under år 1888 åsatta spanmålstullarne, ja, att hvarje omdöme härom, åt hvilket någon vigt skall kunna tillmätas, ännu för några år måste uppskjutas.» Jag vill, herr talman, endast konstatera ett faktum, som särskildt för oss norrländingar under det gångna året varit ganska hårdt. Som säkerligen flertalet af kammarens ledamöter känna, så inträffade en ganska svår missväxt i Norrland förliden höst, en olycka, som blef ännu mera känbar af de under föregående vinter åsatta tullarne. Sjelf har jag med en ganska stor arbetspersonal att göra, och det blef under dessa förhållanden nödvändigt för mig att under hösten inköpa ett mer än vanligt stort parti spanmål eller mjöl, hvilket i detta fall kan vara ungefär detsamma. I september månad förlidet år kunde jag köpa bästa tyska rågsikt, fritt levererad i Hernösand, till ett pris af 16 riksmark, hvilket, efter en högt beräknad kurs af 89 öre för 1 mark, gör 14 kronor 24 öre per 100 kilogram. Samtidigt sökte jag erhålla anbud från svenska qvarnegare på flera håll, men kunde icke få något lägre sådant än 18 kronor 50 öre per 100 kilogram. Om man nu till de tyske qvarnegarnes pris, 16 mark, eller, efter högsta kurs, 14 kronor 24 öre, lägger den åsatta tullens belopp 4 kronor 30 öre eller strängt taget 4 kronor 26 öre, efter som det blir en liten thararabatt, så gör det just samma summa, som de svenske qvarnegarne betingat för sin vara, eller 18 kronor 50 öre. Jag vill nu icke påstå, att i allmänhet den svenska spanmålens pris tagit samma inverkan af tullarne. Men besynnerligt tog det sig ut, och missnöje har det framkallat, att prisskilnaden, i det fall som jag nämnde, utgjorde tullens hela belopp. Säkert är, att vi norrländingar och särskildt den obemedlade befolkningen, som just under detta år kunnat behöfva att erhålla sin spanmål billigt till följd af den dåliga skörden, fått betala tullens belopp i prisskilnad mellan den svenska och den importerade varan. Jag har noga kännedom om noteringarna för dagen och vågar påstå, att om jag i denna stund behöfde samma vara, så skulle jag kunna importera den till ett pris, som åtminstone med 4 kronor per 100 kilogram understege det pris, hvartill de svenska qvarnegarne *vilja* eller *kunna* sälja den.

Om nu dessa siffror få gälla — och jag tror, att en hvar, som vill öfvertyga sig om deras rigtighet, också skall kunna göra det, då man endast behöfver taga kännedom om det pris, hvartill den utländska spanmålen kan importeras, och å andra sidan om det pris,

hvartill den svenska varan, i synnerhet mjölet betingar — så synes det mig, som om utskottets motivering icke vore fullt korrekt. Jag tror, att man redan nu har tillräcklig erfarenhet om, att tullen om icke med hela sitt belopp, så åtminstone med en väsentlig del deraf fördyrar varans inköpspris för konsumenterne.

Angående upphäfvande af spanmålstullarne. (Forts.)

Herr talman! Jag har endast afsett att lemna denna faktiska upplysning i saken, men då jag af principiella skäl icke vill i denna fråga framställa ett yrkande, som icke skulle leda till något resultat, så har jag icke något yrkande att göra.

Herr Gumælius: Jag skall deremot be att få göra ett yrkande. Det var icke min mening att begära ordet i denna fråga, men jag gjorde det sedan man tagit till orda från den skyddsvänliga sidan och sökt visa, att brödet icke genom spanmålstullarne fördyrats för arbetarne. Jag skall nu icke motivera min motsatta åsigt, då jag kan i det hänseendet för min del hänvisa till föregående yttranden och för öfrigt till hundratal sidor i Riksdagens protokoll, som innehålla fullgiltiga motiv, framförda af andra talare, i motionens syfte. Detta torde vara nog, och jag inskränker mig således att, när man börjat med yrkande på bifall till utskottets förslag, också framställa yrkande om afslag å detsamma och bifall till herr Smiths motion, och det är detta yrkande jag nu ber få göra.

Herr Svensson från Carlskrona: Det är endast med anledning af hvad en representant från Blekinge nyss yttrade, som jag nu ber få säga några ord. Han har här sagt, att i Blekinge å landsbygden icke råder någon missbelåtenhet med de åsatta spanmålstullarne, och han har antydt, att så icke ens vore föhållandet i städerna. Jag skall be att få rätta detta hans misstag, ty i den stad åtminstone, som jag har äran representera, råder i allmänhet stor missbelåtenhet med dessa tullar, och jag tror, att så är fallet äfven i provinsens öfriga städer.

Det var blott detta jag ville yttra för att kammaren icke måtte få den föreställning, att hos stadsbefolkningen i Blekinge inträffat något omslag i åsigterna angående ifrågavarande tullar.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag hör, att jag blifvit missförstådd af den senaste talaren. Då jag yttrade mig om de tänkesätt, som gjorde sig gällande i Blekinge, sade jag bland annat, att en del af spanmålshandlarne i städerna icke längre hyllade samma uppfattning om spanmålstullen, som de gjorde närmast före och vid tiden för dess införande. Det är visserligen sant, att flertalet af städernas inbyggare i Blekinge ännu hysa en annan åsigt i denna fråga, än hvad landsbygden gör, men säkert är, att i så måtto hafva meningarne ändrat sig i städerna, att åtminstone en del af deras inbyggare medgifva, att spanmålstullen verkat *till reglering* af affärerna med spanmål.

Angående upphäfvande af spanmålstullarne. (Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Då likväl votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemstält i 22:a punkten af betänkandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit herr Smiths motion i ämnet.

Voteringen visade 108 ja mot 75 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 23—27.

Biföllos.

Angående restitution af tull för fartygsmaterialier.

Punkten 28.

I motion n:o 136 inom Andra Kammaren hade herr *O. A. Brodin* hemstält:

»att Riksdagen måtte besluta, att, då fartyg byggas eller repareras i Sverige för utländsk räkning eller för svensk redare, då fartyget skall användas i utländsk fraktfart, restitution af tull, eller en restitution, beräknad att motsvara tullen, å materialier och utredningspersedlar, som användas till fartyget, utbetalas af svenska statsverket.»

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att herr Brodins motion icke måtte för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Brodin, som yttrade: Bevillningsutskottet har, såsom af betänkandet synes, afstyrkt min motion på den grund, att den fråga, som i densamma afses, varit föremål för behandling inom tullkomitén. Sedan detta utskottsbetänkande skrefs, har också tullkomitén fått sitt utlåtande i ifrågavarande ämne färdigt. Detta har äfven blifvit öfver-

lemnadt till regeringen, som remitterat detsamma till kommerskollegium. Nu har af Första Kammaren, på grund deraf att tullkomiténs utlåtande redan är färdigt, denna fråga återremitterats till bevillningsutskottet. Då det är en högst vigtig sak, att denna Riksdag fattar beslut i ifrågavarande ämne, emedan en del redare och rederibolag på grund af konjunkturerna äro villiga att genast gå i författning om att beställa fartyg, men hindras af tullarnes verkan, då det således är af största betydelse, att denna fråga icke uppskjutes till nästa riksdag, anhåller jag, herr talman, att på det ifrigaste få yrka återremiss af denna punkt.

Angående restitution af tull för fartygsmaterialier. (Forts.)

Herrar *O. Melin, Liljequist, Andrén* och *Collander* förenade sig med herr Brodin.

Herr Danielson anförde: Jag deremot tror, att det skulle vara något vanskligt att återremittera ärendet, i syfte att utskottet skulle framkomma med ett förslag, som vore bygdt just på hvad komitén har uttalat, då nemligen detta förslag lär vara remitteradt till kommerskollegium, som har för afsigt att höra vederbörande skeppsredare och varfsegare. Således skulle dessa bilfva betagna det, såsom mig synes, välberättigade anspråket att få yttra sig i denna sak. Jag tror dock, att man, då det här är fråga om att införa ett nytt system, nemligen premieringssystemet, icke bör gå dessa så att säga sakegare i förväg. Jag är visserligen med om att påskynda denna sak så mycket som möjligt. Men jag undrar dock, om det skulle gå både fort och väl, om man ginge förbi dessa. Det är visserligen sant, att något dröjsmål härigenom skulle uppkomma. Men det kan inträffa i alla fall. Ty det kan ju hända, att utskottet skulle kunna komma fram med ett förslag, som icke blefve tillfredsställande.

Det är dessa skäl, som för mig utgöra betänkligheter emot en återremiss, hvarigenom man skulle kunna få ett förslag, innan man fått yttranden så väl från kommerskollegium som öfriga, hvilka saken rör.

Det kan nu visserligen sägas, att denna sak redan på sätt och vis varit före. Men detta har dock ej varit i det syfte, som komitén tänkt sig. Saken är således i sjelfva verket ny. Jag tror derför, att det är svårt att nu genast ordna saken. Jag tror, att man måste afvakta tiden, huru svårt det än kan vara. Och när frågan blifvit ordentligt utredd och man sedan fattar sitt beslut, kan man hoppas, att det blir ett fastare och säkrare beslut, hvarigenom man kommer till ett varaktigt bestånd af saken.

På dessa skäl ber jag för min del få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Herslow: Jag skall vara mycket kort, då jag är viss om, att herrarne nu icke önska någon vidlyftig motivering i sjelfva restitutionsfrågan. Nu önskade jag blott påpeka, att saken ju i sjelfva verket redan varit utställd till de i saken intresserades pröfning i ganska vidsträckt grad; och så vidt jag vet, torde deras åsigt mycket nära sammanfalla med det förslag, som tullkomitén lemnat. Jag tror

Angående restitution af tull för fartygsmaterialier. (Forts.)

derför vi kunna vara vissa om, att om också icke alla önskemål blifva uppfylda, alla verkstäder dock äro tacksamma för den lindring de skulle få, uti den börda herrarne i fjor pålade dem, genom en restitution, som öfverensstämde med det af tullkomitén framlemnade förslaget. Det är verkligen af vigt att icke låta ett år förflyta innan något göres. De mekaniska verkstäderna hafva, som bekant, icke varit bland de lyckligast lottade näringarna i vårt land under senare åren. Under sista halfåret hafva de fått mottaga något flere beställningar inom landet; men deremot kunna de nu knappast längre arbeta för utlandet — jag talar särskildt om förhållandena vid den verkstad, som jag något närmare känner till och der vi till mycket stor del arbetat för Danmark och Norge — de kunna icke detta, då de måste taga ganska mycket af sina materialier från utlandet och betala tull derför, under det utländingarne bygga af material, för hvilket de ej erlägga någon tull. Utlandet betalar icke större pris för arbetet, derför att det utföres i Sverige; vår konkurrens med utländska verkstäder om arbetet för utlandet har ytterligt försvårats. Jag tror derför, att vi ej kunna, ej böra dröja ett år till med ordnandet af restitutionsfrågan. Och då Första Kammaren ansett det möjligt, att bevillningsutskottet skulle kunna med stöd af komiténs utlåtande framlägga ett förslag, som kunde vara acceptabelt, tror jag icke Andra Kammaren bör bortkasta samma chance, en chance, som för de mekaniska verkstäderna ej torde vara utan betydelse.

Herr E. G. Boström: Det är ju klart, att jag för min personliga del icke kan hafva något emot en återremiss. Ty nog vet jag, hvad jag vill, och är beredd att decidera mig. Jag föreställer mig också, att det icke kan vara så stora invändningar att vänta från vederbörandes sida. Det är sant, såsom herr Danielson påpekade, att de, som yttrat sig förut, icke yttrat sig öfver detta förslag, men de hafva dock tillstyrkt åtgärder i samma rigtning. Herrarne torde dessutom erinra sig, att tullkomitén har rätt att höra sakkunniga. Den har i denna sak begagnat sig af denna sin rätt och haft tillfälle att tillkalla och höra sakkunniga. I öfverensstämmelse med deras önskningar är förslaget uppgjordt. Om nu äfven denna kammare skulle återremittera herr Brodins motion och bevillningsutskottet framlägger ett förslag, så är detta icke blott tullkomiténs och bevillningsutskottets förslag, utan äfven väsentligen deras, som saken närmast rör och som i denna sak blifvit hörda.

Som sagdt, jag har intet emot en återremiss.

Herr Cederschiöld: Jag tror det kan icke nog betonas, att, såsom herr Danielson påpekat, det förslag, som af tullkomitén afgifvits innefattar införandet i vårt land af ett helt och hållet nytt system. Det är nemligen ej fråga endast om tullrestitution i vanlig mening, utan, vid nybyggnad af fartyg, om införandet af ett premieringsystem efter franskt—italienskt mönster. Men jag hemställer, huru vida det kan vara lämpligt, att Riksdagen fattar beslut i en sådan fråga, innan de, som deri äro mest intresserade, fått tillfälle att yttra sig i ämnet.

Angående restitution af tull för fartygsmaterialier. (Forts.)

Herr Brodin: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att restitution i ifrågavarande afseende torde vara den äldsta erkända i den svenska tullagstiftningen. Den har förekommit ända från början af 1840-talet eller ännu längre tillbaka. I alla tulltaxeunderrättelser har restitution för fartygsmaterialier och skeppsinventarier varit medgifven. När tullarne infördes, var det enda undantaget med afseende på restitution just detta; i alla andra fall beviljades restitution. Detta förhållande fortfar ännu. Nu har komitén föreslagit ett annat system, på grund af svårigheten att fixera restitutionsvilkoren. En återremiss kan här ej skada saken något; ty om det förslag, utskottet möjligen skulle kunna framlägga, befinnes oantagligt, har ju kammaren rätt att förkasta det. Jag frågar då, om kammaren bör undertrycka en önskan om återremiss, hvarigenom måhända ett acceptabelt förslag kan komma till stånd. Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr Danielson: Jag vill endast svara några ord på den siste ärade talarens yttrande. Det, som ingår i det förslag han afser, nemligen restitutionen, är en obetydlig del af det, som kan gagna skeppsbyggerirörelsen. Det kan komma i fråga egentligen blott, då det är fråga om att laga ett fartyg, sätta in några plåtar o. s. v. Men detta är så försvinnande obetydligt, att det ej är något att tala om. Jag medger, att det är alldeles rätt, och har ingenting deremot. Men hvad som utgör förslagets kärnpunkt, är det nya premieringssystemet. Och vi veta ej, hvad skeppsbyggarne tycka derom. Det är visst sant, att tre personer blifvit tillkallade. Men hvad är 3 eller 4 personer emot alla dem, som bygga fartyg här i landet, icke allenast jernfartyg, utan äfven träfartyg? Och man måste taga reda på proportionen emellan premieringen för jern- och träfartyg. Restitutionen är en småsak emot det öfriga. Den kan visserligen vara vigtig nog t. ex. för verkstäder, som reparera. Men det är dock icke en så vigtig sak, att man bör förhasta sig. Och det skulle vara märkvärdigt, om Riksdagen fattade ett beslut härom, då Kongl. Maj:t remitterat frågan till kommerskollegium och detta är sysselsatt med frågans utredning samt beredvilligt att höra sakkunniga. Det vore märkvärdigt, om man skulle hasta förbi detta utlåtande. Huru gerna man derför än må beakta saken, torde det vara något tidigt att nu fatta beslut derom.

Herr Herslow: Det är i sjelfva verket äfven här icke fråga om annat än en restitution, fastän denna skulle vid fartygs nybyggnad utgå pr ton, men vid reparation deremot i form af direkt restitution, efter värdet af begagnade införda materialier. Jag kan icke finna, att här är något så genomgående nytt system. Dessutom: *är* det fråga om några stora systemförändringar — nå väl, dem få vi ju i sådant fall tillfälle att pröfva, när utskottets betänkande inkommer. Jag tycker derför att herrarne kunna gå in på en återremiss, och så taga frågan under ompröfning en dag, då man kanske icke är så angelägen om att på kortaste möjliga tid få den afgjord som i dag och på denna sena timma.

Angående restitution af tull för fartygsmaterialier. (Forts.)

Herr Danielson: Jag ber om ursäkt, att jag åter begärt ordet. Men jag ber att få påpeka, att så alldeles värnlösa stå ändock icke skeppsbyggerne. I fjor fingo de 10 procent i afseende på fartyg, som köpas i utlandet. Och det är ju icke så obetydligt skydd, 10 procent af varuvärdet.

Herr Swartling: Jag ber endast att på de af herrar Boström, Herslow m. fl. anförda skäl få yrka återremiss.

Häruti instämde herrar *Styffe, Werner, Gibson, Ahlström* och *Lyth.*

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, och *dels* ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling. Herr talmannen gaf propositioner å hvartdera af dessa yrkanden och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att 28:de punkten i bevillningsutskottets betänkande n:o 10 skall visas åter till utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i nämnda punkt hemstält.

Omröstningen visade 90 ja och 32 nej; och hade kammaren sålunda beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Angående restitution för punsch.

I fråga om *punkten 29,* deri utskottet anmälde, att en af åtskillige tillverkare af punsch hos Kongl. Maj:t gjord och till utskottet öfverlemnad ansökning om förhöjning från 30 till 37 öre af det belopp, som af tullmedlen utbetalas för hvarje liter exporterad punsch ansetts icke böra till någon utskottets åtgärd föranleda, anförde:

Herr Lönegren: Jag känner visserligen till, att det icke brukar blifva diskussion i fråga om ett utskotts anmälan; men jag föreställer mig, att hinder ej kan möta för att i saken yttra sig, när den här förekommer; föredragningen af denna anmälan skulle ju eljest tjena till ingenting, vara alldeles utan ändamål. Jag vill derför i korthet yttra mig om sjelfva saken, till det afseende herrarne behagade dervid fästa.

Under sistlidne höst ingingo en mängd punschfabrikanter till regeringen med anhållan, att den i tulltaxan bestämda drawback eller tullrestitution för punsch, som exporteras till utlandet, måtte höjas från 30 öre till 37 per liter; detta med anledning af den förhöjning i sprittullen, som förra Riksdagen bestämde, från 60 till 75 öre för

normalliter. Denna ansökan blef af Kongl. Maj:t remitterad till generaltullstyrelsen för afgifvande af utlåtande; och tullstyrelsen har dels anskaffat upplysningar genom förfrågan på alla håll inom riket hos punschexportörer, om de qvantiteter sprit och socker, som åtgå för tillverkning af en liter punsch, dels granskat denna fråga från första början, då drawback beviljades. Tullstyrelsen har dervid kommit till den öfvertygelsen, att den af punschexportörerna framstälda begäran vore fullt befogad, och derför tillstyrkt, att restitutionsbeloppet måtte höjas från 30 till 37 öre per liter. Så har — i fråga om tullrestitutionen — tillgått vid flera föregående tillfällen, då sprittullen blifvit förhöjd, och borde efter mitt förmenande äfven hafva skett i fjor i sammanhang med sprittullens höjande. Bevillningsutskottet, till hvilket Kongl. Maj:t sedermera hänskjutit frågan, har emellertid funnit, att framställningen ej borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda, utan att dock derför angifva några skäl. Jag har under hand af flere ledamöter inom utskottet förnummit, att inom utskottet insinuerats, det punschen kunde vara tillverkad ej af utländskt, utan i stället af svenskt bränvin och att utskottet derför ej velat något i saken åtgöra. Nu bestämmes i 9 § af underrättelserna till tulltaxan, att restitution för punsch endast medgifves i det fall, att exportören under edlig förpligtelse intygar, att varan är tillverkad af uteslutande utländska råämnen för hvilka full införselstull blifvit erlagd, och denna försäkran blifvit bestyrkt af tvenne trovärdiga personer. Således ett af de tu: *antingen* är den exporterade varan tillverkad af utländsk sprit, och då bör restitution ega rum i enlighet med Riksdagens vid flere föregående tillfällen fattade beslut, och då är äfven framställningen om restitutionsbeloppets höjande fullt befogad; *eller* också är varan tillverkad af svenskt bränvin, helt eller delvis, och då bör *ingen* restitution ega rum, hvarken den föreslagna förhöjda till 37 öre, eller den nu gällande af 30 öre per liter.

Angående restitution för punsch. (Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört, synes det mig önskvärdt, att saken blir föremål för vidare behandling och pröfning; och att om utskottet dervid finner ansökningen befogad, restitutionsförhöjningen bör medgifvas — låt vara under strängare kontroller, om så anses nödigt; finnas åter verkliga anledningar att misstänka, det förut afgifna attester om de exporterade punschpartiernas tillverkning varit otillförlitliga eller falska, då bör utan allt tvifvel den hittills medgifna tullrestitutionen indragas. Jag hade derför ämnat påpeka återremiss till utskottet; men då utskottet icke ansett framställningen nu böra föranleda till någon åtgärd från utskottets sida, inser jag, att sådant yrkande icke skulle leda till något resultat. Jag får derför nöja mig med att hafva uttalat min mening; och hoppas jag, att frågan skall, såsom ställd på framtiden, snart nog återkomma till Riksdagen.

Herr E. G. Boström: Med anledning af herr Lönegrens yttrande ber jag att få meddela, att frågan inom utskottet varit föremål för lifliga öfverläggningar och att beslutet fattades efter votering.

Hvad vidare beträffar anmärkningen, att utskottet icke anfört några skäl, vill jag blott erinra derom, att i fall sådana som detta,

Angående restitution för punsch. (Forts.)

då meningen endast är, att utskottet skall, om det så vill, begagna sig af sin rätt till initiativ, brukar man icke anföra några skäl; man säger blott, att man fått en kongl. skrifvelse, och att denna föranledt till den eller den åtgärden. Vi hafva således i formelt afseende endast följt gammal praxis.

Herr Gumælius: Det är gifvet, att, såsom frågan nu föreligger, ingenting kan vinnas genom en återremiss, då utskottet icke vill begagna sig af sin rätt till initiativ, och motionstiden längesedan är förbi.

Men då den högt aktade och mycket upplyste chefen för tullverket ej rätt kunde fatta utskottets egentliga skäl, synes mig deremot hufvudskälet ligga i öppen dag. Det är naturligtvis den gamla satsen: »Sverige åt svenskarne!» Man tycker, att vi böra så mycket som möjligt supa upp den svenska punschen i Sverige och icke deraf exportera för mycket.

Naturligtvis kan det emellertid nu icke på allvar blifva fråga om annat än att lägga denna »anmälan» till handlingarna.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, lades punkten till handlingarne.

Punkterna 30 och 31.

Biföllos.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Statsutskottets utlåtanden:

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående de i fråga om förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län meddelade bestämmelser; och

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m.

Bankoutskottets memorial n:o 9, i fråga om användande af riksbankens vinst för år 1888.

Lagutskottets memorial och utlåtande:

n:o 51, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande (n:o 44) öfver väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken; och

n:o 52, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 32, med anledning af väckt motion om åtgärders vidtagande för öfverförande till Sverige af John Ericssons lik.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 10.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 39, om ändring i kongl. kungörelsen angående uppbörd af afgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter den 22 oktober 1886;

n:o 40, angående återställandet af till landtdomstol i hufvudskrift ingifven handling; och

n:o 41, angående ersättning till nämndemän för inställelse vid urtima ting för ransakning i brottmål.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. Swartling* under tre dagar från och med morgondagen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,1 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.